

UNIVERZITA MATEJA BELA V BANSKEJ BYSTRICI
PRÁVNICKÁ FAKULTA

OKOLNOSTI VYLUČUJÚCE PROTIPRÁVNOSŤ ČINU

Diplomová práca

3a684b41-13bd-4bab-841d-85c9a57064f4

Študijný program:	Právo
Študijný odbor:	Právo
Pracovisko:	Katedra trestného práva, kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín
Vedúci diplomovej práce:	doc. JUDr. Adrián Vaško, PhD.

Banská Bystrica, 2024

Bc. Milan JURČÍK

ČESTNÉ VYHLÁSENIE

Čestne vyhlasujem, že som predloženú diplomovú prácu s názvom „Okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu“ vypracoval samostatne, na základe konzultácií, štúdiom odbornej literatúry a ďalších dostupných informačných zdrojov, ktoré sú uvedené v zozname bibliografických odkazov.

V Banskej Bystrici 15.1. 2024

Bc. Milan Jurčík

POĎAKOVANIE

Touto cestou by som sa chcel poďakovať vedúcemu diplomovej práce doc. JUDr. Adrián Vaško PhD. za vedenie, odbornú pomoc a cenné rady, ktoré mi poskytol pri spracovaní diplomovej práce.

ABSTRAKT

JURČÍK, Milan : *Okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu* (Diplomová práca). Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici. Právnická fakulta. Katedra trestného práva, kriminológie, kriminalistiky a forenzných disciplín. Vedúci diplomovej práce: doc. JUDr. Adrián Vaško. PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: Magister (v skratke „Mgr.“). Banská Bystrica, 2024. Rozsah práce: 59 s.

Táto diplomová práca sa zaoberá okolnosťami vylučujúcimi protiprávnosť činu. Práca je zameraná na genézu vývoja okolností vylučujúcich protiprávnosť činu ešte z čias, kedy Slováci boli národom patriacim do Rakúsko-Uhorska až po rok 2005, kedy došlo k prijatiu súčasného zákona č. 300/2005 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov. Okrem genézy vývoja sa práca venuje výkladu pojmov za pomoci odbornej literatúry a judikatúry, ktoré s týmito inštitútmi súvisia a aj jednotlivými okolnosťami vylučujúcimi protiprávnosť činu, vrátane ich vzájomného porovnania a použitia príkladov pri jednotlivých inštitútoch pre jednoduchšie pochopenie ich významu. Práca sa zaoberá aj komparáciou českej a poľskej právnej úpravy s tou slovenskou, čoho cieľom je objasnenie, ako sa právne úpravy okolností vylučujúcich protiprávnosť týchto troch krajín podobajú a v čom sa odlišujú.

KLÚČOVÉ SLOVÁ:

nutná obrana, krajná núdza, oprávnené použitie zbrane, dovolené riziko, súhlas poškodeného

ABSTRACT

JURČÍK, Milan : Circumstances excluding the illegality of the act (Diploma thesis). Matej Bel University in Banská Bystrica. Faculty of Law. Department of criminal law, criminology, criminology and forensic disciplines. Thesis supervisor: doc. JUDr. Adrian Vaško. PhD. Degree of professional qualification: Magister (abbreviated as "Mgr."). Banská Bystrica, 2024. Scope of work: 59 p.

This diploma thesis deals with the circumstances excluding the illegality of the act. The work is focused on the genesis of the development of circumstances excluding the illegality of an act from the time when Slovaks were a nation belonging to Austria-Hungary until 2005, when the current Act No. 300/2005 Coll. Criminal Code, as amended. In addition to the genesis of the development, the work is devoted to the interpretation of concepts with the help of professional literature and jurisprudence, which are related to these institutes, as well as individual circumstances excluding the illegality of the act, including their mutual comparison and the use of examples from individual institutes for a simpler understanding of their meaning. The work also deals with the comparison of the Czech and Polish legislation with the Slovak one, the aim of which is to clarify how the legislation of the circumstances excluding illegality of these three countries are similar and in which they differ.

KEY WORDS:

necessary defense, extreme need, authorized use of a weapon, permissible risk, consent of the victim

Obsah

ZOZNAM SKRATIEK A ZNAČIEK	8
ÚVOD	9
1 VŠEOBECNE O OKOLNOSTIACH VYLUČUJÚCICH PROTIPRÁVNOSŤ ČINU A ICH HISTÓRIA	11
1.1 Trestný čin a jeho protiprávnosť	11
1.2 Trestnoprávna zodpovednosť	11
1.2.1 Okolnosti vylučujúce trestnú zodpovednosť	12
1.3 Vývoj okolností vylučujúcich protiprávnosť činu	13
1.3.1 Právny dualizmus v Československej republike	13
1.3.2 Trestný zákon z roku 1950	15
1.3.2.1 Nutná obrana	16
1.3.2.2 Krajná núdza	17
1.3.2.3 Oprávnené použitie zbrane	17
1.3.3 Trestný zákon z roku 1961	18
1.3.3.1 Nutná obrana	18
1.3.3.2 Krajná núdza	20
1.3.3.3 Oprávnené použitie zbrane	21
1.3.3.4 Doplnenie okolností vylučujúcich protiprávnosť činu	21
1.3.4 Trestný zákon z roku 2005	22
2 OKOLNOSTI VYLUČUJÚCE PROTIPRÁVNOSŤ PODĽA SÚČASNEJ PRÁVNEJ ÚPRAVY.....	23
2.1 Krajná núdza.....	24
2.1.1 Nebezpečenstvo	25
2.1.2 Priamo hroziace nebezpečenstvo	25
2.2 Nutná obrana.....	26
2.2.1 Útok pri nutnej obrane	27
2.2.2 Exces.....	29
2.2.3 Putatívna obrana	31
2.3 Oprávnené použitie zbrane	32
2.3.1 Charakteristické črty § 26 ods. 2 Trestného zákona.....	35
2.4 Dovolené riziko	36
2.4.1 Výklad dovoleného rizika.....	37
2.5 Výkon práva a povinnosti	39
2.6 Súhlas poškodeného	41

2.6.1	Súhlas poškodeného ako okolnosť vylučujúca protiprávnosť a súhlas poškodeného s trestným stíhaním.....	42
2.7	Plnenie úlohy agenta	43
2.7.1	Agent	44
2.7.1.1	Agent – kontrolór	44
2.7.1.2	Agent – provokatér	45
3	POROVNANIE OKOLNOSTÍ VYLUČUJÚCICH PROTIPRÁVNOSŤ ČINU S ČESKOU REPUBLIKOU A POĽSKOM.....	46
3.1	Okolnosti vylučujúce protiprávnosť v Českej republike	46
3.1.1	Krajná núdza v ČR	47
3.1.2	Nutná obrana v ČR	47
3.1.3	Súhlas poškodeného v ČR	48
3.1.4	Dovolené riziko a oprávnené použitie zbrane v ČR.....	48
3.2	Okolnosti vylučujúce protiprávnosť v Poľsku.....	49
3.2.1	Nutná obrana v Poľsku	49
3.2.2	Krajná núdza v Poľsku	50
3.2.3	Dovolené riziko v Poľsku	50
	ZÁVER	52
	ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV	54

ZOZNAM SKRATIEK A ZNAČIEK

TZ	-	Trestný zákon
Zb.	-	Zbierky
SR	-	Slovenský republika
ČR	-	Česká republika
Sb.	-	Sbírky

ÚVOD

Slovenská republika ako právny štát, teda štát, v ktorom sú rešpektované ľudské práva, štát v ktorom orgány verejnej moci postupujú a konajú na základe zákona či medzinárodných zmlúv, chráni prostredníctvom zákona č. 300/2005 Z.z, Trestný zákon v znení neskorších predpisov život, zdravie či majetok občanov Slovenskej republiky.

Okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu ma zaujali základe viacerých skutočností. Za skutočnosti, ktoré by som označil ako hlavné pri svojom výbere je rôznorodosť trestných činov, na ktoré sa dajú okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu uplatniť, a takisto aj rozsiahly vývoj či história týchto inštitútov na území Slovenskej republiky, pretože okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu na v právnych normách na našom území objavili už v roku 1878, pričom rozvoj nutnej obrany prebiehal od stredoveku.

Cieľom tejto práce je objasniť genézu vývoja okolností vylučujúcich protiprávnosť činu, ich súčasnú definíciu s dôkladným výkladom a príkladmi, ktoré sa týkajú jednotlivých inštitútov.

Diplomovú prácu som vypracoval za pomoci zdrojov, ktoré považujem ako dostatočné. Popri knižných publikáciách som pracoval najmä s právnymi predpismi, internetovými zdrojmi a judikatúrou Najvyššieho súdu Slovenskej republiky.

V práci využívam analýzu jednotlivých pojmov s ich následnou syntézou a na základe získaných poznatkov.

Prvá kapitola sa venuje pojmom, bez ktorých by okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu nemali žiaden zmysel, keďže bez objasnenia trestného činu, jeho protiprávnosti a trestnoprávnej zodpovednosti nie je možné pochopiť jednotlivé okolnosti. Kapitola sa bude taktiež venovať vývoju týchto inštitútov od roku 1878 až do roku 2005, kedy nadobudol účinnosť terajší trestný zákon. Druhá kapitola spočíva vo výklade súčasnej právnej úpravy okolností vylučujúcich protiprávnosť činu, čím objasní nutnú obranu, krajnú núdzu, oprávnené použitie zbrane, dovolené riziko, výkon práv a povinností, súhlas poškodeného a najnovší inštitút, ktorým je plnenie úlohy agenta. Tretia kapitola sa bude venovať komparácií jednotlivých inštitútov, upravenými zákonom č. 300/2005 Trestný zákon s českou a poľskou právnou úpravou, pretože okolnosti

vylučujúce protiprávnosť sú v právnych poriadkoch týchto štátov až na nejaké odchýlky takmer totožné.

1 VŠEOBECNE O OKOLNOSTIACH VYLUČUJÚCICH PROTIPRÁVNOSŤ ČINU A ICH HISTÓRIA

Na to, aby bolo možné pochopiť pojem „okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu“ je potrebné definovať pojem trestný čin a jeho protiprávnosť.

1.1 Trestný čin a jeho protiprávnosť

Trestným činom rozumieme protiprávny čin, ktorého znaky sú uvedené v zákone č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len ako „Trestný zákon“),¹ pričom protiprávnosť môžeme chápať ako základ trestného činu, pretože sa jedná o správanie, ktoré je v rozpore s právnymi normami.² Trestné činy rozdeľujeme do dvoch skupín, ktorými sú prečiny a zločiny.

Prečin je charakteristický tým, že ak bude trestný čin spáchaný z nedbanlivosti,³ vždy pôjde o prečin. Môže ním však byť aj trestný čin spáchaný úmyselne a v tomto prípade hrozí za spáchanie prečinu trest odňatia slobody, ktorého hranica neprevyšuje 5 rokov.

Zločin je úmyselný⁴ trestný čin, za ktorého spáchanie je možné uložiť trest odňatia slobody s hornou hranicou vyššou ako 5 rokov. Medzi zločiny zaraďujeme aj obzvlášť závažné zločiny, pri ktorých je možné uložiť trest odňatia slobody s dolnou hranicou minimálne 10 rokov.⁵

1.2 Trestnoprávna zodpovednosť

S trestným činom súvisí aj trestnoprávna zodpovednosť. Ide o právnu zodpovednosť, na základe ktorej sú fyzické a právnické osoby ako subjekty práva spôsobilé a povinné znášať následky protiprávneho konania. Kľúčovým trestnoprávnym

¹ Pozri § 8, zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov

² BURDA, E.: *Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu*. Praha : C. H. Beck, 2012, s.2.

³ Trestný čin je spáchaný z nedbanlivosti, ak páchatel vedel, že môže spôsobom uvedeným v TZ porušiť alebo ohroziť záujem chránený TZ, ale bez primeraných dôvodov sa spoliehal, že takého porušenie alebo ohrozenie nespôsobí, alebo nevedel, že svojím konaním môže také porušenie alebo ohrozenie spôsobiť, hoci o tom vzhľadom na okolnosti a na svoje osobné pomery vedieť mal a mohol. § 16, z. č. 300/205 Z.z. Trestný zákon

⁴ Trestný čin je spáchaný úmyselne, ak páchatel chcel spôsobom uvedeným v TZ porušiť alebo ohroziť záujem chránený týmto zákonom, alebo vedel, že svojím konaním môže také porušenie alebo ohrozenie spôsobiť, a pre prípad, že ho spôsobiť, bol s tým uzročený. § 15, z. č. 300/205 Z.z. Trestný zákon

⁵ *Trestný čin, priestupok, zločin: aký je medzi nimi rozdiel?* [online]. paneuroni.com. Dostupné na internete : <https://www.paneuroni.com/blog/trestny-cin-priestupok-zlocin-aky-je-medzi-nimi-rozdiel/> [cit. 2023-07-10]

vzťahom je vzťah medzi páchatelom⁶ a štátom, ktorý vzniká spáchaním trestného činu, pričom štát má právo stíhať páchatel'a trestného činu a uložiť mu trest, a páchatel'ovi vzniká povinnosť takýto zásah orgánov verejnej moci do svojich práv strpieť. Štát je nielen oprávnený stíhať páchatel'a trestného činu, ale aj povinný ho stíhať. Povinnosť štátu stíhať páchatel'a spočíva v tom, že je povinný chrániť najdôležitejšie štátne záujmy⁷, ktorými sú napríklad zachovanie nezávislosti a zvrchovanosti Slovenskej republiky, jej územná celistvosť a nedotknuteľnosť hraníc, právneho štátu a demokratického ústavného zriadenia, vrátane ochrany života a zdravia, základných práv a slobôd jej obyvateľ'ov.⁸

1.2.1 Okolnosti vylučujúce trestnú zodpovednosť

V slovenskom právnom poriadku sa okrem okolností vylučujúcich protiprávnosť činu nachádzajú aj okolnosti, ktoré vylučujú trestnú zodpovednosť. V prípade, ak páchatel', ktorým je fyzická osoba nespĺňa zákonom stanovené podmienky, nie je trestne zodpovedný, a teda nie je voči nemu možné vyvodiť trestnú zodpovednosť a uložiť mu sankciu. To platí aj v situácií, keď jeho konanie spĺňa znaky trestného činu. Za tieto okolnosti považujeme vek a príčetnosť.

Je vylúčené, aby bola osoba za svoje konanie trestne zodpovedná predtým, čo dosiahla určitý vek. Trestná zodpovednosť sa má aplikovať na osoby, ktoré sú značne sociálne vyzreté a taktiež aj na osoby, ktoré sú schopné niesť následok trestnej zodpovednosti. Človek sa sociálne vyzretou osobnosťou stáva až svojim dospelaním. Nemožno teda očakávať od dieťaťa, ktoré nadobudlo tretí rok svojho veku, aby si uvedomovalo svoje konanie a jeho následky natoľko, aby bolo trestne zodpovedné. Po rekodifikácii Trestného zákona došlo k zníženiu hranice trestnej zodpovednosti z pätnástich rokov na štrnásť rokov z dôvodu zrýchleného vývoja mládeže. Zánik trestnej zodpovednosti podľa veku nie je v Trestnom zákone stanovený a vo všeobecnosti platí, že osoba je trestne zodpovedná do okamihu smrti.⁹

⁶ Páchatel'om môže byť fyzická aj právnická osoba

⁷ BURDA, E., BELEŠ, A., ĽORKO, A., MIHÁLIK, S. Trestná zodpovednosť. 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2022. s.6

⁸ *Bezpečnostná stratégia Slovenskej Republiky* [online]. mosr.sk. Dostupné na internete: https://www.mosr.sk/data/files/4263_210128-bezpecnostna-strategia-sr-2021.pdf [cit. 2023-07-10]

⁹ CSOKÁ, S.: *Okolnosti vylučujúce trestnú zodpovednosť z pohľadu trestnoprávnej teórie* [online]. projustice.sk. Dostupné na internete: <https://www.projustice.sk/trestne-pravo/okolnosti-vylucujuce-trestnu-zodpovednost-z-pohladu-trestnopravnej-teorie> [cit. 2023-07-11]

Nepříčetnou je fyzická osoba, ktorá duševnú poruchu¹⁰ nemohla rozpoznať protiprávnosť svojho činu, alebo nemohla ovládať svoje konanie.¹¹ Duševná porucha nemôže byť dôvodom nepříčetnosti, ak by nevyvolala nedostatok rozpoznávacej alebo ovládacej schopnosti. O nedostatku rozpoznávacej schopnosti hovoríme vtedy, keď páchatel síce vnímal rozhodujúce / dôležité skutočnosti ohľadne svojho činu, ale nebol schopný pochopiť ich spoločenské súvislosti, zmysel a dopad. Pri absencii ovládacej schopnosti sa páchatel nachádzal v takom duševnom stave, v ktorom si síce uvedomoval protiprávnosť svojho činu, ale nebol spôsobilý v konkrétnom prípade svoje konanie svojimi duševnými schopnosťami usmerňovať / regulovať.¹²

1.3 Vývoj okolností vylučujúcich protiprávnosť činu

Okolnosti vylučujúce protiprávnosť sa vyvíjajú niekoľko storočí. Za najstaršiu z okolností by som zaradil nutnú obranu, pretože jej beztretnosť bola uznávaná od nepamäti a vývoj prebiehal počas celého stredoveku. Postupne sa rozširoval aj okruh záujmov, ktoré ňou bolo možné chrániť. Krajná núdza bola na rozdiel od nutnej obrany bola zaradená do trestných zákonníkov štátov značne neskôr a menej presne definovaná, najmä ak sa jednalo o útoky na osoby a majetok.¹³

1.3.1 Právny dualizmus v Československej republike

V oblasti trestného práva aj po vzniku Československej republiky ostali v platnosti už existujúce zákony, čo v konečnom dôsledku znamenalo, že v novom štáte Čechov a Slovákov platil právny dualizmus rakúsko-uhorskej monarchie v plnej miere.¹⁴ Počas medzivojnového obdobia bol na území vtedajšieho Slovenska a Podkarpatskej Rusi až do roku 1950 platný trestný zákon vydaný ako zákonný článok V. z roku 1878 s názvom Trestný zákonník o zločinoch a prečinoch. Jednalo sa o veľmi pokrokový

¹⁰ Medzi duševné poruchy môžeme zaradiť schizofréniu, psychopatiu, slabomyseľnosť, mániodepresívnu psychózu, patologické poruchy spánku a iné ťažké poruchy vedomia

¹¹ Pozri § 23, zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov

¹² KUBIČKA, R.: Nepříčetnost' (2022). In *Zo súdnej praxe* 2/2022 [online]. Dostupné na internete: <https://www.legalis.sk/sk/casopis/zo-sudnej-praxe/nepricetnost.m-2804.html> [cit. 2023-07-12]

¹³ SKALOŠ, M.: Okolnosti vylučujúce protiprávnosť trestného činu v historicko-právnom kontexte. In *Právny poriadok Slovenskej republiky po 25. rokoch – aktuálne výzvy, Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „1. Banskobystrické dni práva“ usporiadanej pri príležitosti 20. výročia založenia Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.* Banská Bystrica : Belianum, 2015, s.488.

¹⁴ SKALOŠ, M.: Okolnosti vylučujúce protiprávnosť trestného činu v historicko-právnom kontexte. In *Právny poriadok Slovenskej republiky po 25. rokoch – aktuálne výzvy, Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „1. Banskobystrické dni práva“ usporiadanej pri príležitosti 20. výročia založenia Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.* Banská Bystrica : Belianum, 2015, s.489.

trestný zákonník, ktorý nadväzoval na moderné, nemecké zákonodarstvo. Okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu v ňom boli označené ako dôvody vylučujúce protiprávnosť a patrili medzi ne bezvedomie a duševná porucha, krajná núdza, neodolateľné riziko a oprávnená obrana. Dôvody vylučujúce protiprávnosť boli obsiahnuté v VII. Hlave I. dielu pod názvom „dôvody vylučujúce protiprávnosť a zmierňujúce trestnosť“.¹⁵

Bezvedomie a duševná porucha boli upravené v § 76 uhorského Trestného zákona. Podľa tohto ustanovenia sa nemôže čin pričítať tomu, kto ho spáchal v bezvedomí alebo za takej duševnej poruchy, kvôli ktorej nebol schopný voľne určovať svoju vôľu. Dnes tento dôvod vylučujúci protiprávnosť posudzujeme ako nepričetnosť a zaraďujeme ho medzi okolnosti vylučujúce trestnú zodpovednosť.

Neodolateľné donútenie upravené v § 77 bolo definované ako čin, ktorý sa nemôže pričítať, ak bol páchatel' k nemu donútený neodolateľnou mocou alebo takou hrozbou, ktorá priamo ohrozovala život alebo telesnú bezpečnosť jeho alebo jeho príslušníkov a nemohlo byť nebezpečenstvo odvrátené iným spôsobom.¹⁶

Oprávnenou obranou upravenou v § 79 sa považovala obrana, ktorá bola potrebná na odvrátenie bezprávneho a priameho útoku, ktorý smeruje proti osobe alebo majetku napadnutého alebo niekoho iného, alebo ich ohrozujúcich. Súčasne zákonodarca určil pre oprávnenú obranu podmienku, že nebolo trestné, ak došlo k prekročeniu medze oprávnenej obrany zo strachu, laku alebo zo zmätku.¹⁷ Oprávnenou obranou sa mohlo ublížiť aj tretej osobe, teda nie len útočníkovi.

Podľa krajnej núdze ustanovenej v § 80 sa netrestal čin spáchaný v krajnej núdzi, počas ktorého došlo k záchrane života páchatel'a alebo jeho príslušníkov z bezprostredného nebezpečenstva, ktoré mohlo vzniknúť náhodou alebo iným spôsobom, pričom ho nebolo možné inak odvrátiť. Takéto konanie muselo byť jediným

¹⁵ CSOKÁ, S.: *Genéza vývoja úpravy jednotlivých okolností vylučujúcich protiprávnosť* [online]. projustice.sk. Dostupné na internete : <https://www.projustice.sk/trestne-pravo/geneza-vyvoja-upravy-jednotlivych-okolnosti-vylucujucich-protipravnost> [cit. 2023-07-12]

¹⁶ SKALOŠ, M.: Okolnosti vylučujúce protiprávnosť trestného činu v historicko-právnom kontexte. In *Právny poriadok Slovenskej republiky po 25. rokoch – aktuálne výzvy, Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „I. Banskobystrické dni práva“ usporiadanej pri príležitosti 20. výročia založenia Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici..* Banská Bystrica : Belianum, 2015, s.490.

¹⁷ CSOKÁ, S.: *Genéza vývoja úpravy jednotlivých okolností vylučujúcich protiprávnosť* [online]. projustice.sk. Dostupné na internete : <https://www.projustice.sk/trestne-pravo/geneza-vyvoja-upravy-jednotlivych-okolnosti-vylucujucich-protipravnost> [cit. 2023-07-12]

prostriedkom, ktorým šlo zachrániť chránený záujem, aby páchatel' trestného činu nebol za tento čin trestaný.¹⁸

V § 78 bol v súvislosti s neodolateľným donútením a krajnou núdzou definovaný pojem príslušník. Príslušníkom bol príbuzní a zošvagrený vo vzostupujúcom alebo zostupujúcom pokolení, súrodenec, dieťa súrodencov a bližší príbuzní, adoptívni rodičia,...

Z definície krajnej núdze a neodolateľného donútenia môžeme vyvodit', že možnosť ich využitia bola príliš obmedzená či už z pohľadu konajúceho subjektu, ale aj v rámci okruhu záujmov, na ktorých ochranu sa mohli tieto inštitúty vzťahovať. Osoba teda mohla konať len ak nebezpečenstvo hrozilo jej samej alebo jej príslušníkom, pričom nebezpečenstvo samotnej ujmy/následku na zdraví alebo majetku nepostačovalo. Je potrebné dodať, že na to, aby mohli byť oba inštitúty použité vyžadovali subsidiaritu. Proporcionalita nebola potrebná

V praxi boli okrem týchto dôvodov zavedená dovolená svojpomoc¹⁹, ktorá musela byť dovolená zákonom. Ďalej sa medzi ne zaradzovali riadny výkon povinností určených zákonom, sociálnej povinnosti, súhlas poškodeného²⁰, pravdivé oznámenie verejných spisov či verejného konania, poškodzovanie verejných statkov alebo právo kárne.²¹

1.3.2 Trestný zákon z roku 1950

Zákon č. 86/1950 bol zákon, ktorým došlo k odstráneniu právneho dualizmu v oblasti trestného práva na území Československej republiky. Prijatím tohto zákona sa teda zjednotilo trestné právo po 32 rokoch existencie republiky. Vyznačoval sa silným politickým vplyvom vtedajšej komunistckej ideológie, čo bolo premietnuté do jednotlivých ustanovení, vrátane okolností vylučujúcich protiprávnosť činu, ktoré boli označené ako okolnosti vylučujúce nebezpečnosť konania pre spoločnosť.

¹⁸ SKALOŠ, M.: Okolnosti vylučujúce protiprávnosť trestného činu v historicko-právnom kontexte. In *Právny poriadok Slovenskej republiky po 25. rokoch – aktuálne výzvy, Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „1. Banskobystrické dni práva“ usporiadanej pri príležitosti 20. výročia založenia Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici..* Banská Bystrica : Belianum, 2015, s.490.

¹⁹ Svojpomoc je upravená v § 6 Občianskeho zákonníka, na základe ktorého v prípade bezprostrednej hrozby neoprávneného zásahu môže ohrozená osoba sama odvrátiť zásah spôsobom primeraným hrozbe

²⁰ Inštitút súhlasu poškodeného sa nachádza v § 27, z. č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon

²¹ CSOKÁ, S.: *Geneza vývoja úpravy jednotlivých okolností vylučujúcich protiprávnosť* [online]. projustice.sk. Dostupné na internete : <https://www.projustice.sk/trestne-pravo/geneza-vyvoja-upravy-jednotlivych-okolnosti-vylucujucich-protipravnost> [cit. 2023-07-13]

Trestný zákon ustanovuje ako tri základné okolnosti, a to nutnú obranu, ktorej názov bol zmenený²², krajná núdza a oprávnené použitie zbrane. Okrem nich však prax opäť využívala aj ďalšie okolnosti vylučujúce nebezpečnosť konania pre spoločnosť, ktorými sú plnenie zákonnej povinnosti či rozkazu, výkon práva a povolania, privolenie poškodeného.²³

1.3.2.1 Nutná obrana

Nutnou obranou podľa tohto zákona je konanie ináč trestné, ktorým sa odvracia útok na ľudovodemokratickú republiku, jej socialistickú výstavbu, záujmy pracujúceho ľudu alebo na jednotlivca, ktoré nebolo trestné v prípade, ak útok priamo hrozil alebo trval, alebo ak bola obrana primeraná útoku.²⁴

V rámci nutnej obrany oproti predchádzajúcemu trestnému zákonu došlo k rozšíreniu doposiaľ značne úzko chápaným možnostiam využívania nutnej obrany na ochranu všetkých záujmov chránených trestným zákonom.²⁵ Záujmy, ako už bolo spomenuté, boli poznačené komunistickou ideológiou, čo malo za následok, že do popredia sa dávali záujmy ľudovodemokratickej republiky, teda spoločenské záujmy a ako posledné boli záujmy jednotlivca.²⁶ Ďalším významným posunom pri nutnej obrane bolo priame určenie hranice nutnej obrany z hľadiska intenzity zavedením podmienky adekvátnosti obrany k útoku. Obrana je adekvátnou, ak je potrebná na odvrátenie útoku. Nemožno teda za nutnú obranu považovať usmrtenie útočníka, keď na odvrátenie útoku stačilo len jeho zranenie. Inštitút nutnej obrany bolo možné použiť aj pri ochrane majetku, kedy možno ublížiť útočníkovi na zdraví. Musí sa prihliadať na pomer, ktorý nemôže byť neprimerane veľký, medzi škodou vzniknutou pre spoločnosť odvrátením útoku a škodou, ktorá so zreteľom na význam chráneného spoločenského vzťahu z útoku hrozí. Neprichádza do úvahy aby obranca dobodal človeka, ktorý mu zo záhrady ukradol päť

²² Predtým oprávnená obrana

²³ BURDA, E.: *Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu*. Praha : C. H. Beck, 2012, s.16.

²⁴ Pozri § 8, zákona č. 86/1950 Zb. Trestný zákon

²⁵ BURDA, E.: *Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu*. Praha : C. H. Beck, 2012, s.17.

²⁶ Podľa § 79 z. č. V./1876 - bolo možné oprávnenú obranu použiť najmä voči útoku, ktorý bol namierený proti jednotlivcovi

kusov jablák.²⁷ Nutná obrana bola prípustná aj proti útoky osoby mladšej ako pätnásť rokov a šialenca, teda trestné nezodpovedných páchatel'ov.²⁸

1.3.2.2 Krajná núdza

Krajná núdza podľa § 9 tohto zákona bola definovaná ako konanie inak trestné, ktorým niekto odvracia nebezpečenstvo priamo hroziace ľudovodemokratickej republike, jej socialistickej výstavbe, záujmom pracujúceho ľudu alebo jednotlivcovi, nie je trestným činom, ak škoda, ktorá bola spôsobená je menšia ako hroziaca škoda, alebo ak nebolo možné nebezpečenstvo odvrátiť inak. Podobne ako pri nutnej obrane, aj v tomto prípade boli primárne chránené kolektívne záujmy a až na poslednom mieste záujmy jednotlivca. Bolo to najmä preto, aby si ľudia uvedomili, že útok na záujmy štátu a spoločnosti sa dotýkali aj záujmov ich samotných.²⁹ Oproti predchádzajúcej právnej úprave sa teda rozšíril okruh záujmov, na ochranu ktorých sa mohla použiť, kvôli čomu sa do ustanovenia o krajnej núdzi musel zakomponovať nový inštitút, ktorý by ju obmedzoval z hľadiska možnosti spôsobenia škody. Týmto inštitútom je podmienka proporcionality, podľa ktorej záchrana jedného záujmu obetovaním iného, rovnocenného záujmu nie je dôvodom na zbavenie takéhoto konania jeho povahy konania nebezpečného pre spoločnosť.³⁰

1.3.2.3 Oprávnené použitie zbrane

Oprávnené použitie zbrane nachádzajúce sa v § 308 bolo upravené tak, že trestný čin nespácha ten, kto použije zbraň v medziach splnomocnenia podľa príslušných predpisov. Ustanovenie upravujúce tento inštitút bolo obsiahnuté medzi vojenskými trestnými činmi.³¹

²⁷ BURDA, E.: *Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu*. Praha : C. H. Beck, 2012, s.17.

²⁸ SKALOŠ, M.: Okolnosti vylučujúce protiprávnosť trestného činu v historicko-právnom kontexte. In *Právny poriadok Slovenskej republiky po 25. rokoch – aktuálne výzvy, Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „I. Banskobystrické dni práva“ usporiadanej pri príležitosti 20. výročia založenia Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici..* Banská Bystrica : Belianum, 2015, s.492.

²⁹ SKALOŠ, M.: Okolnosti vylučujúce protiprávnosť trestného činu v historicko-právnom kontexte. In *Právny poriadok Slovenskej republiky po 25. rokoch – aktuálne výzvy, Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „I. Banskobystrické dni práva“ usporiadanej pri príležitosti 20. výročia založenia Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici..* Banská Bystrica : Belianum, 2015, s.492.

³⁰ BURDA, E.: *Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu*. Praha : C. H. Beck, 2012, s.17.

³¹ Pozri § 308 zákona č. 86/1950 Sb. Trestný zákon

1.3.3 Trestný zákon z roku 1961

V roku 1960 došlo k uvoľňovaniu spoločenských vzťahov a k prijatiu Ústavy Československej socialistickej republiky. Ústava zakotvila víťazstvo socializmu a prechod k budovaniu vyspelej socialistickej spoločnosti, následkom čoho bolo prijatie zákona č. 140/1961 Zb., ktorý nadobudol účinnosť 1. januára 1961 a s novelami bol platný až do 31. decembra 2005.³² Cieľom zákona bola ochrana spoločenského a štátneho zriadenia Československej socialistickej republiky, socialistického vlastníctva práv a oprávnených záujmov občanov a výchovy k riadnemu plneniu ich povinností.³³ Od predchádzajúcej právnej úpravy okolností vylučujúcich protiprávnosť činu nie je konkrétne definovaný chránený záujem a odkazuje na to, že chránené záujmy sú uvedené v Trestnom zákone, zmena nastala aj vo väčšej zhovievavosti k osobe obrancu³⁴ a oproti svojmu predchodcovi bol menej ovplyvnený sovietskym vzorom, avšak určitej ideológií sa nevyhol.

Okolnosti vylučujúce protiprávnosť boli obsiahnuté v druhej hlave s názvom „Základy trestnej zodpovednosti“ označené ako okolnosti, ktoré vylučujú spoločenskú nebezpečnosť, ako aj protiprávnosť činu.³⁵ Patrili medzi sem nutná obrana, krajná núdza a prvýkrát sa medzi nimi objavuje aj inštitút oprávneného použitia zbrane³⁶, pričom orgány činné v trestnom konaní opäť v praxi akceptovali aj iné okolnosti vylučujúce protiprávnosť niektorých činov a spoločenskú nebezpečnosť, ktorými boli výkon povolania, výkon práva a plnenie právnej povinnosti a súhlas poškodeného.³⁷

1.3.3.1 Nutná obrana

³² BURDA, E.: *Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu*. Praha : C. H. Beck, 2012, s.18.

³³ CSOKÁ, S.: *Genéza vývoja úpravy jednotlivých okolností vylučujúcich protiprávnosť* [online]. projustice.sk. Dostupné na internete : <https://www.projustice.sk/trestne-pravo/geneza-vyvoja-upravy-jednotlivych-okolnosti-vylucujucich-protipravnost> [cit. 2023-07-13]

³⁴ Nesprávna aplikačná prax zdeformovala význam tohto inštitútu natoľko, až pomerne často viac-menej zvyhodňovala samotného útočníka, nie obrancu

³⁵ SKALOŠ, M.: Okolnosti vylučujúce protiprávnosť trestného činu v historicko-právnom kontexte. In *Právny poriadok Slovenskej republiky po 25. rokoch – aktuálne výzvy, Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „1. Banskobystrické dni práva“ usporiadanej pri príležitosti 20. výročia založenia Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici..* Banská Bystrica : Belianum, 2015, s.492.

³⁶ Zákon 86/1950 síce obsahoval inštitút oprávneného použitia zbrane, avšak bol zaradený v osobitnej časti trestného zákona medzi vojenskými trestnými činmi

³⁷ CSOKÁ, S.: *Genéza vývoja úpravy jednotlivých okolností vylučujúcich protiprávnosť* [online]. projustice.sk. Dostupné na internete : <https://www.projustice.sk/trestne-pravo/geneza-vyvoja-upravy-jednotlivych-okolnosti-vylucujucich-protipravnost> [cit. 2023-07-13]

Nutná obrana bola definovaná v § 13 Trestného zákona ako čin inak trestný, ktorým niekto odvracia priamo hroziaci alebo trvajúci útok na záujem chránený týmto zákonom, nie je trestným činom, obrana však musela byť primeraná povahe a nebezpečnosti útoku. Mala umožniť nestíhatelnosť osôb, ktoré vystúpili na ochranu spoločenských záujmov. Ako vyplýva z definície, podstatou nutnej obrany je odvrátenie priamo hroziaceho či trvajúceho útoku voči záujmu chráneného týmto zákonom.³⁸ Podstatou teda bolo odvrátenie nebezpečenstva vzniknutého útokom človeka a obrana musela smerovať na útočníka.³⁹ Podmienku primeranosti obrany k útoku môžeme vyložiť tak, že o nutnú obranu nepôjde, keď obrana bola zrejme neprimeraná povahe a nebezpečnosti útoku.⁴⁰ Za situácie, kedy obrana nebola zrejme primeraná povahe a nebezpečnosti útoku⁴¹ alebo keď obrana nebola súčasná s útokom⁴², jednalo sa o vymedzenie z medzí nutnej obrany, exces.⁴³ Či bola obrana primeraná je nutné posudzovať s prihliadnutím na všetky okolnosti prípadu, najmä na vek útočníka a obrancu, ich fyzickú silu a pohlavie.

Definícia nutnej obrany bola zachovaná v tomto znení až do roku 1994, kedy prebehla novelizácia Trestného zákona, zákonom č. 248/1994 Z. z.. Novela zmenila znenie § 13 nahradením slova „zrejme“ slovami „celkom zjavne“ a boli vypustené slová „povahe a nebezpečnosti“.⁴⁴ Pôvodné ustanovenie bolo pod paľbou kritiky, pretože na obrancu kladlo až priveľké požiadavky, ktoré spočívali v posudzovaní, či sa naozaj jedná

³⁸ Príklad: Pána X na ulici prepadne pán Y s nožikom v ruke, pričom sa mu vyhráža zabitím a snaží sa pána X bodnúť. Pánovi X sa podarí uskočiť, vytiahnuť legálne držanú zbraň a postreliť pána Y do nohy. V tomto prípade sa pán X nedopustil trestného činu, pretože odvracal trvajúci útok.

³⁹ SKALOŠ, M.: Okolnosti vylučujúce protiprávnosť trestného činu v historicko-právnom kontexte. In *Právny poriadok Slovenskej republiky po 25. rokoch – aktuálne výzvy, Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „1. Banskobystrické dni práva“ usporiadanej pri príležitosti 20. výročia založenia Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.* Banská Bystrica : Belianum, 2015, s.493.

⁴⁰ BURDA, E.: *Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu.* Praha : C. H. Beck, 2012, s.18.

⁴¹ Pri fyzickom napadnutí, kedy útočník vo veku 25 rokov nepoužil žiadnu zbraň a nemal úmysel obrancovi, tiež vo veku 25 rokov, ťažko ublížiť na zdraví, nemôže obranca použiť bodnú zbraň, ktorou útočníka sedemkrát bodne do oblasti brucha

⁴² Po fyzickom napadnutí, kedy útočník už nepokračuje vo svojom útoku, avšak obranca stále pokračuje v obrane

⁴³ SKALOŠ, M.: Okolnosti vylučujúce protiprávnosť trestného činu v historicko-právnom kontexte. In *Právny poriadok Slovenskej republiky po 25. rokoch – aktuálne výzvy, Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „1. Banskobystrické dni práva“ usporiadanej pri príležitosti 20. výročia založenia Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.* Banská Bystrica : Belianum, 2015, s.493.

⁴⁴ BURDA, E.: *Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu.* Praha : C. H. Beck, 2012, s.19.

o útok podľa § 13, jeho intenzitu, a aj zrejmy nepomer medzi obranou a útokom.⁴⁵ Novele trestného zákona sa vďaka malej zmene v definícií podarilo zmeniť posudzovanie splnenia podmienok nutnej obrany orgánmi činnými v trestnom konaní viac v prospech obrancov dôslednejším demonštrovaním stanoviska, v ktorom je konanie napadnutého odôvodnené právne aj morálne, pričom riziko dôsledkov útoku znáša najmä útočník.⁴⁶ Ďalej sa ponecháva dôraz na primeranosť, pričom ju je možno objektívnejšie určiť.⁴⁷

1.3.3.2 Krajná núdza

Inštitút krajnej núdze bol upravený v § 14 ako čin inak trestný, ktorým niekto odvracia nebezpečenstvo priamo hroziace záujmu chráneného týmto zákonom, nie je trestným činom. O krajnú núdzu nešlo, ak bolo možné nebezpečenstvo odvrátiť iným spôsobom alebo ak bol spôsobený následok zrejme rovnako závažný alebo ešte závažnejší ako ten, ktorý hrozil.⁴⁸ Oproti predchádzajúcej úprave ostala krajná núdza takmer nezmenená. K zmene došlo pri hroziacom nebezpečenstve. Nebezpečenstvo muselo podľa nového Trestného zákona hroziť záujmom chráneným týmto zákonom a nie ľudovodemokratickej republiky, jej socialistickej výstavbe, záujmom pracujúceho ľudu alebo jednotlivcovi⁴⁹ a na rozdiel predchádzajúceho zákona neobsahoval ustanovenie, na základe ktorého by o krajnú núdzu nešlo, ak ten, komu nebezpečenstvo hrozilo ho bol povinný znášať.⁵⁰ Konanie v krajnej núdzi mohlo smerovať voči komukoľvek a bol k nemu oprávnený ktokoľvek, nielen osoba, ktorej záujmom hrozilo nebezpečenstvo, ale aj tomu, kto v núdzi pomáhal inému.⁵¹

⁴⁵ FICO, R.: *Nutná obrana*. Nitra : M Rakovská, J. Adámek, 2001. s.27.

⁴⁶ FICO, R.: *Nutná obrana*. Nitra : M Rakovská, J. Adámek, 2001. s.93.

⁴⁷ SKALOŠ, M.: Okolnosti vylučujúce protiprávnosť trestného činu v historicko-právnom kontexte. In *Právny poriadok Slovenskej republiky po 25. rokoch – aktuálne výzvy, Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „I. Banskobystrické dni práva“ usporiadanej pri príležitosti 20. výročia založenia Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici..* Banská Bystrica : Belianum, 2015, s.494.

⁴⁸ § 14 zákon č. 140/1961 Zb.

⁴⁹ SKALOŠ, M.: Okolnosti vylučujúce protiprávnosť trestného činu v historicko-právnom kontexte. In *Právny poriadok Slovenskej republiky po 25. rokoch – aktuálne výzvy, Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „I. Banskobystrické dni práva“ usporiadanej pri príležitosti 20. výročia založenia Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici..* Banská Bystrica : Belianum, 2015, s.494.

⁵⁰ BURDA, E.: *Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu*. Praha : C. H. Beck, 2012, s.20.

⁵¹ SKALOŠ, M.: Okolnosti vylučujúce protiprávnosť trestného činu v historicko-právnom kontexte. In *Právny poriadok Slovenskej republiky po 25. rokoch – aktuálne výzvy, Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „I. Banskobystrické dni práva“ usporiadanej pri príležitosti 20. výročia založenia Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici..* Banská Bystrica : Belianum, 2015, s.495.

Nevýhodou právnej úpravy krajnej núdze bola podmienka proporcionality, ktorá spočíva, ako to z definície nutnej obrany vyplýva, že o krajnú núdzu nepôjde, ak spôsobený následok je zrejme rovnako závažný alebo ešte závažnejší ako ten, ktorý hrozil. Podmienka proporcionality teda znamená, že nie je možné obetovať jeden rovnocenný záujem za záchranu iného záujmu.⁵² Vyústením tejto skutočnosti bolo, že takmer nikto nebol ochotný zabrániť hroziacej škode prostriedkami krajnej núdze okrem prípadu, kedy bolo potrebné chrániť niečo vlastné. Dodržiavanie podmienky proporcionality možno považovať za odstrašujúce, pretože je nemiestne požadovať od človeka, ktorý koná v stresovej situácii, aby sa rozhodol pre vhodné prostriedky spôsobu odvrátenia hroziaceho nebezpečenstva, často bez podstatných informácií o podstate, pôvode, kvalite a kvantite nebezpečenstva, ktoré hrozí tak, aby bola dodržaná proporcionalita.⁵³

1.3.3.3 Oprávnené použitie zbrane

Oprávnení použitie zbrane bolo ustanovené v § 15 tak, že trestný čin nespácha, kto použije zbraň v medziach splnomocnenia príslušných zákonných predpisov. Oprávnené použitie zbrane teda upravujú iné zákony, ktorým je v súčasnosti napríklad zákon č. 171/1993 Z.z. o Policajnom zbore.⁵⁴

1.3.3.4 Doplnenie okolností vylučujúcich protiprávnosť činu

Novelou zákona z roku 1950 zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 248/1994 Z.z., nebola zmenená len druhá veta nutnej obrany. Došlo k doplneniu okolností vylučujúcich protiprávnosť činu o dve nové okolnosti, ktorými boli výkon práva a povinnosti a súhlas poškodeného.⁵⁵ V praxi sa oba inštitúty používali, avšak ich ustanovenia v zákone neboli zavedené ako okolnosti vylučujúce protiprávnosť. Potreba

⁵² Príklad : Pán X sa so svojim kamarátom pánom Y rozhodli, obaja vášniví horolezci, že idú zdolať Gerlachovský štít. Pri výstupe boli spolu navzájom prichytení na jednom lane. Vo výške 2000 metrov nad morom si pán X všimol, ako sa ukotvenie lana uvoľňuje a v prípade, ak nič neurobí obaja by spadli a zahynuli. Na to sa pán X rozhodol, že odreže svojho kamaráta, aby zachránil svoj aspoň život. V tomto prípade by išlo o krajnú núdzu, pretože obetovaním jedného chráneného záujmu, teda života, zachránil iný, rovnaký záujem. Avšak v situácii, keď by sa na jednom lane spolu s pánom X nachádzalo ešte ďalších 6 ľudí, o krajnú núdzu by nešlo.

⁵³ FICO, R.: *Nutná obrana*. Nitra : M Rakovská, J. Adámek, 2001. s.70.

⁵⁴ FICO, R.: *Nutná obrana*. Nitra : M Rakovská, J. Adámek, 2001. s.40.

⁵⁵ SKALOŠ, M.: Okolnosti vylučujúce protiprávnosť trestného činu v historicko-právnom kontexte. In *Právny poriadok Slovenskej republiky po 25. rokoch – aktuálne výzvy, Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „1. Banskobystrické dni práva“ usporiadanej pri príležitosti 20. výročia založenia Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici..* Banská Bystrica : Belianum, 2015, s.495.

ich zavedenia vyplývala najmä zo spoločenských zmien po roku 1989, ako aj po vzniku Slovenskej republiky.

Výkon práv a povinností je upravený v §15a bol definovaný ako čin inak trestný nie je trestným činom, ak ide o výkon práv a povinností zo zákona, z rozhodnutia súdu alebo iného štátneho orgánu alebo z plnenia pracovných či iných úloh, ak spôsob výkonu práv a povinností neodporuje zákonu. Z toho vyplýva, že osoba, ktorá koná na základe právneho predpisu, ktorý je súčasťou právneho poriadku, na základe rozhodnutia súdu či iného štátneho orgánu, ale aj v prípade ak koná v rámci svojich pracovných či iných úloh a svojim konaním zasahuje do záujmov chránených zákonom, nemôže byť za takéto konanie trestné zodpovedná, pretože sa dopúšťa činu ináč trestného, nie trestného činu.⁵⁶

Súhlas poškodeného v § 15b je definovaný ako čin inak trestný, ktorý nie je trestným činom, ak bol vykonaný so súhlasom poškodeného a nesmeruje proti jeho životu alebo zdraviu. O súhlas poškodeného nepôjde, ak súhlas nebol vopred daný, nebol vážny a dobrovoľný alebo ak bol spáchaný v súvislosti s ním iný trestný čin⁵⁷

K ďalšiemu doplneniu Trestného zákona v oblasti okolností vylučujúcich protiprávnosť došlo zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 58/1996 Z.z., ktorý zaviedol ako novú okolnosť plnenie úlohy agenta. Plnenie úlohy agenta bolo upravené v § 15c ods. 1 a ods. 2 ako čin inak trestný nie je trestným činom, ak ním agent ustanovený na plnenie úloh pri odhaľovaní trestných činov uvedených v osobitnom zákone a pri zisťovaní ich páchatel'ov ohrozí alebo poruší záujem chránený týmto zákonom len preto, že bol k tomu donútený zločineckou skupinou, v ktorej pôsobí, alebo ak taký čin spácha v dôvodnej obave o zdravie alebo život svoj či blízkej osoby. Boli tu uvedené aj situácie, pri ktorých spáchaní by beztrestnosť agenta nebola platná. Jednalo sa najmä o trestné činy proti republike, vraždy, znásilnenia a genocídy,...

1.3.4 Trestný zákon z roku 2005

Zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon nadobudol svoju účinnosť 1.1.2006. Jeho prijatím došlo k spresneniu a rozšíreniu podmienok uplatňovania okolností vylučujúcich

⁵⁶ SKALOŠ, M.: Okolnosti vylučujúce protiprávnosť trestného činu v historicko-právnom kontexte. In *Právny poriadok Slovenskej republiky po 25. rokoch – aktuálne výzvy, Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „1. Banskobystrické dni práva“ usporiadanej pri príležitosti 20. výročia založenia Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici.* Banská Bystrica : Belianum, 2015, s.496.

⁵⁷ Pozri § 15b zákona č. 248/1994 Z.z. Zákon Národnej rady Slovenskej republiky o zmene a doplnení Trestného zákona a zákona o priestupkoch

protiprávnosť činu. Trestný zákon obsahuje sedem okolností, ktorými sú krajná núdza, nutná obrana, oprávnené použitie zbrane, dovolené riziko, výkon práv a povinností, súhlas poškodeného a plnenie úlohy agenta.⁵⁸

2 OKOLNOSTI VYLUČUJÚCE PROTIPRÁVNOSŤ PODĽA SÚČASNEJ PRÁVNEJ ÚPRAVY

Okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu definujeme ako okolnosti, podľa ktorých čin, ktorý sa svojimi znakmi podobá na trestný čin, nie je pre spoločnosť nebezpečný, a nie je teda ani trestným činom.⁵⁹ V trestnom práve hmotnom sú teda veľmi dôležité pre riadne fungovanie trestného práva, splnenie jeho účelu v súlade s požiadavkou spravodlivosti a primeranosti podmienok kladených práve na určenie ľudského správania sa, ktoré je pre spoločnosť tak nebezpečné, že je potrebné ho vyhlásiť za trestný čin.⁶⁰

Trestným činom je konanie, ktoré nie je dovolené, a zároveň nie každé nedovolené konanie je trestné, pretože niektoré protiprávne činy môžu byť s prihliadnutím na ich menej závažný protispoločenský charakter už spomínanými priestupkami či inými deliktami. Nedovolenosť je obsiahnutá aj v niektorých skutkových podstatách trestných činov upravených v osobitnej časti Trestného zákona.⁶¹ Môžeme teda povedať, že všetky okolnosti majú spoločnú absenciu nedovolenosti a protiprávnosti činu. Ich význam figuruje najmä v tom, že vďaka nim spoločnosť dáva občanom možnosť zúčastniť sa na účinnej obrane záujmov chránených Trestným zákonom. Toto konanie sa považuje za prospešné, pretože môže zabrániť vzniku hroziacej škody.⁶²

⁵⁸ SKALOŠ, M.: Okolnosti vylučujúce protiprávnosť trestného činu v historicko-právnom kontexte. In *Právny poriadok Slovenskej republiky po 25. rokoch – aktuálne výzvy, Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „I. Banskobystrické dni práva“ usporiadanej pri príležitosti 20. výročia založenia Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici..* Banská Bystrica : Belianum, 2015, s.497.

⁵⁹ ELIAS, E.-SKALOŠ, M.: Nutná obrana a krajná núdza ako okolnosti vylučujúce protiprávnosť trestného činu (právne aspekty). In *Dny práva 2015*, Brno : Masarykova univerzita, 2016, s.83. Dostupné na internete: https://www.academia.edu/95956210/Dny_pr%C3%A1va_2015_Days_of_Law_2015_%C4%8C%C3%A1_1st_X_Okolnosti_vyluc%C4%8Duj%C3%ADc%C3%AD_protipr%C3%A1vnost_juristick%C3%A9_kriminalistick%C3%A9_a_kriminologick%C3%A9_aspekty [cit. 2023-07-19]

⁶⁰ BURDA, E.: *Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu*. Praha : C. H. Beck, 2012, s.1.

⁶¹ ELIAS, E.-KELLER, R.: Právne aspekty okolností vylučujúcich protiprávnosť trestného činu. In *Právny poriadok Slovenskej republiky po 25. rokoch – aktuálne výzvy, Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „I. Banskobystrické dni práva“ usporiadanej pri príležitosti 20. výročia založenia Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici*. Banská Bystrica : Belianum, 2015, s.134.

⁶² ELIAS, E.-SKALOŠ, M.: Nutná obrana a krajná núdza ako okolnosti vylučujúce protiprávnosť trestného činu (právne aspekty). In *Dny práva 2015*, Brno : Masarykova univerzita, 2016, s.83. Dostupné na internete:

2.1 Krajná núdza

Za jadro krajnej núdze môžeme označiť skutočnosť, pri ktorej dochádza k stretu dvoch právom chránených záujmov ohrozených nebezpečenstvom, ktoré je potrebné odvrátiť, pričom aby bola krajná núdza možná, musí dôjsť ku obetovaniu jedného chráneného záujmu.⁶³ Tu je nutné podotknúť, že obetovaný chránený záujem musí byť menej významný ako ten zachránený.⁶⁴

Trestný zákon v § 24 krajnú núdzu stanovuje:

„(1) Čin inak trestný, ktorým niekto odvracia nebezpečenstvo priamo hroziace záujmu chráneného týmto zákonom, nie je trestným činom.

(2) Nejde o krajnú núdzu, ak bolo možné nebezpečenstvo priamo hroziace záujmu chráneného týmto zákonom za daných okolností odvrátiť inak alebo ak spôsobený následok je zjavne závažnejší ako ten, ktorý hrozil. Rovnako nejde o krajnú núdzu, ak ten, komu nebezpečenstvo priamo hrozilo, bol podľa všeobecne záväzného právneho predpisu povinný ho znášať.“⁶⁵

Konanie v krajnej núdzi môžeme považovať za právo, na ktoré je oprávnené každý, aj osoba, ktorej záujmy nie sú priamo ohrozené. Zákonné podmienky krajnej núdze sú však stanovené relatívne prísne. Je to najmä z dôvodu, že pri konaní v krajnej núdzi môžu byť zasiahnuté aj práva tretích osôb, ktoré nie sú do konania zapojené.

Inštitút krajnej núdze zákonne vymedzuje splnenie objektívnych podmienok, ktoré sa vyžadujú na to, aby sa jednalo o konanie v krajnej núdzi. Sú nimi odvracanie nebezpečenstva, nebezpečenstvo musí priamo hroziť záujmu chránenému Trestným zákonom, princíp subsidiarity a proporcionality. Podmienkou je aj to, že osoba, ktorej hrozí nebezpečenstvo ho nie je povinná znášať.⁶⁶

https://www.academia.edu/95956210/Dny_pr%C3%A1va_2015_Days_of_Law_2015_%C4%8C%C3%A1_1st_X_Okolnosti_vylucuj%C4%8Duj%C3%ADc%C3%AD_protipr%C3%A1vnost_juristick%C3%A9_kriminalistick%C3%A9_a_kriminologick%C3%A9_aspekty [cit. 2023-07-19]

⁶³ MADLIAK, J a kol.: *Trestné právo hmotné I všeobecná časť*. Banská Bystrica : Belianum, 2015, s.215.

⁶⁴ ONAČILLA, J.: *Okolnosti vylučujúce protiprávnosť* (2022). In *Právne noviny* [online]. Dostupné na internete : <https://www.pravnenoviny.sk/okolnosti-vylucujuce-protipravnost> [cit. 2023-07-19]

⁶⁵ Pozri § 24, zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov

⁶⁶ HRUŠKOVÁ, Z.: *Vybrané problémy aplikácie inštitútu krajnej núdze podľa Trestného zákona* [online]. Dostupné na internete : <https://www.najpravo.sk/clanky/vybrane-problemy-aplikacie-institutu-krajnej-nudze-podla-trestneho-zakona.html> [cit. 2023-07-20]

2.1.1 Nebezpečenstvo

Základom krajnej obrany je odvrátenie nebezpečenstva. Nebezpečenstvom rozumieme stav hroziaci poruchou chráneného záujmu, na základe čoho môžeme povedať, že sa jedná o stav, ktorý bezprostredne smeruje k porušeniu či ohrozeniu záujmu chránenému Trestným zákonom.⁶⁷ Krajná núdza je prípustná najmä voči nebezpečenstvu, ktoré bolo spôsobené nasledujúcimi faktormi:

- a) živelné pohromy – povodne, zemetrasenia, blesky
- b) pôsobenie strojov a mechanizmom nevyvolané a nezavinené človekom – elektrický skrat
- c) zvieratá vrátane ich útokov – nemôže sa jednáť o útok zvieratá, ktoré bolo poštvané svojim pánom⁶⁸
- d) mikroorganizmy – musia byť schopné vyvolať epidémiu
- e) fyziologické procesy v ľudskom tele – choroby, úrazy, za niektorých okolností aj tehotenstvo či nedostatok základnej živočíšnej potreby, ktorý priamo ohrozuje život alebo zdravie⁶⁹
- f) ľudská činnosť iná ako útok – podpaľačstvo⁷⁰

2.1.2 Priamo hroziace nebezpečenstvo

O inštitút krajnej núdze nepôjde v prípade, keď nebezpečenstvo pominulo, ale ani ak nebezpečenstvo hrozí až v budúcnosti. Krajná núdza musí byť použitá proti priamo hroziacemu nebezpečenstvu v užšom zmysle, a aj proti trvajúcej udalosti, vyplývajúcej z nebezpečenstva so škodlivými konzekvenciami, ktorých stupňovaniu možno zabrániť uplatnením inštitútu krajnej núdze. Proporcionalita krajnej núdze tu bude modifikovaná porovnávaním záujmu, ktorý má byť obetovaný so záujmom potencionálne ochraňovaným krajinou núdzou hodnotovo zníženým o škodu, ktorá už nastala.⁷¹

⁶⁷ KLÁTIK, J. a kol.: *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť 2. vyd.* Plzeň : Aleš Čeněk, 2020. s.154.

⁶⁸ Pán X vypustí svojho psa na suseda pána Y

⁶⁹ Príklad: Pán X je na prechádzke v lese so svojou tehotnou manželkou pani Y. Pani Y začne mať kontrakcie, avšak obaja si nechali doma mobilné telefóny. Pán X sa teda vydá hľadať pomoc. Po približne 150 metroch si všimne zaparkované auto. Príde k nemu a na sedadle spolujazdca uvidí telefón, skúsi otvoriť dvere, ktoré sú ale zamknuté. Pán X preto vezme kameň a rozbije na aute okno, aby mohol privolať pomoc svojej manželke. V tomto prípade sa pán X nedopustil trestného činu poškodzovania cudzej veci podľa § 245 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z.z., pretože sa týmto inak trestným činom pokúšal pomôcť svojej manželke, ktorá začínala rodiť. Keby tak nekonal, mohli by prísť o život aj matka, aj dieťa.

⁷⁰ BURDA, E.: *Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu.* Praha : C. H. Beck, 2012, s.24.

⁷¹ IVOR, J. a kol.: *Trestné právo hmotné všeobecná časť.* Bratislava : IURA EDITION, 2006, s.194.

V širšom zmysle pod priamo hroziace nebezpečenstvo zaradujeme priamo hroziace nebezpečenstvo v užšom zmysle alebo trvajúcu udalosť vyplývajúcu z nebezpečenstva so škodlivými konzekvenciami. V užšom zmysle je priamo hroziacim nebezpečenstvom vývoj príčinnej súvislosti, ktorý vedie k poruche, pričom rýchlo postupuje, čo má za následok, že pri pravidelnom používaní môže porucha nastať veľmi rýchlo. Patrí sem aj situácia, kedy vývoj príčinnej súvislosti zatiaľ nevedie k poruche, avšak pri uskutočnení jedného alebo pár úkonov, ku ktorým môže dôjsť kedykoľvek a so značnou pravdepodobnosťou, skôr či neskôr dôjde k poruche.⁷²

2.2 Nutná obrana

Nutná obrana oproti predchádzajúcej právnej úpravy obsahuje pomerne rozsiahle zmeny. Zákonodarca znateľne rozšíril jej právnu úpravu z pôvodných dvoch viet až na štyri odseky. Nejde však len o obsah, ale aj o kvalitatívne zmeny.⁷³ Je potrebné podotknúť, že navrhovaná nutná obrana bola upravená inak ako je tomu dnes. Pôvodný návrh Trestného zákona v § 25 ods. 2 obsahoval ochranu obrancu v prípade domnelého útoku tak, že za odvracanie priamo hroziaceho útoku na záujem chránený týmto zákonom sa považovalo aj konanie, keď sa niekto s prihliadnutím na dôvodné okolnosti prípadu mylne domnieval, že útok hrozí.⁷⁴

V súčasnej právnej úprave je inštitút nutnej obrany upravený v § 25 Trestného zákona nasledovne:

„(1) Čin inak trestný, ktorým niekto odvracia priamo hroziaci alebo trvajúci útok na záujem chránený týmto zákonom, nie je trestným činom.

(2) Nejde o nutnú obranu, ak obrana bola celkom zjavne neprimeraná útoku, najmä k jeho spôsobu, miestu a času, okolnostiam vzťahujúcich sa k osobe útočníka alebo k osobe obrancu.

(3) Ten, kto odvracia útok spôsobom uvedeným v odseku 2, nebude trestne zodpovedný, ak konal v silnom rozrušení spôsobenom útokom, najmä v dôsledku zmätku, strachu a zľaknutia.

⁷² BURDA, E.: *Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu*. Praha : C. H. Beck, 2012, s.27.

⁷³ PRIKRYL, O.: K návrhu nového trestného zákona o nutnej obrane. In *Justičná revue*. 2005, roč. 57, č. 2, s.155.

⁷⁴ BALÁŽIKOVÁ, A.: Rekodifikácia nutnej obrany. In *Justičná revue*. 2006, roč. 58, č. 1, s.13.

(4) Ak sa niekto vzhľadom na okolnosti prípadu mylne domnieva, že útok hrozí, nevylučuje to trestnú zodpovednosť za čin spáchaný z nedbanlivosti, ak omyl spočíva v nedbanlivosti.⁷⁵

V porovnaní § 25 ods. 2 navrhovaného zákona a §25 ods. 4 platného zákona došlo k zníženiu mieri zavinenia v prípade nedbanlivosti, avšak k úplnému zrušeniu protiprávnosti nedbanlivostného konania obrancu nedošlo.⁷⁶

Nutnú obranu chápeme ako osobitný prípad stretu záujmov na ochranu rôznych spoločenských vzťahov, ktoré sú chránené Trestným zákonom. Na jednej strane je to útokom napadnutý záujem a na druhej je to zdravie, majetok, život útočníka či iný záujem, ktorý je za iných okolností požíva ochranu. Obranca, ktorý odvracia útok zastáva úlohu štátu a jeho orgánov, ktoré sa v tej chvíli nenachádzajú na danom mieste, a teda nie sú schopné v tej chvíli poskytnúť napadnutému dostatočnú obranu,⁷⁷ na základe čoho majú fyzické a právnické osoby možnosť chrániť svoje záujmy, záujmy iných osôb, ale aj štátu či iných osôb.⁷⁸

2.2.1 Útok pri nutnej obrane

Útokom je úmyselné protiprávne konanie človeka.⁷⁹ Útok, ktorý sa nutnou obranou odvracia musí smerovať voči záujmom chráneným Trestným zákonom, a zároveň musí priamo hroziť alebo trvať.⁸⁰ Ak útok ešte priamo nehrozí, alebo smeruje proti útoku, ktorý už skončil, nutná obrana nie je prípustná za žiadnych okolností. Pri

⁷⁵ Pozri § 25, zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov

⁷⁶ BALÁŽIKOVÁ, A.: Rekodifikácia nutnej obrany. In *Justičná revue*. 2006, roč. 58, č. 1, s.13.

⁷⁷ BURDA, E.: *Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu*. Praha : C. H. Beck, 2012, s.42.

⁷⁸ BURDA, E.: Dokazovanie subjektívnej stránky nutnej obrany. In *Dny práva* 2015, Brno : Masarykova univerzita, 2016, s.23. Dostupné na internete:

https://www.academia.edu/95956210/Dny_pr%C3%A1va_2015_Days_of_Law_2015_%C4%8C%C3%A1st_X_Okolnosti_vylučujú%C4%8Duj%C3%ADc%C3%AD_protipr%C3%A1vnost_juristick%C3%A9_kriminalistick%C3%A9_a_kriminologick%C3%A9_aspekty [cit. 2023-08-15]

⁷⁹ IVOR, J.-ZÁHORA, J.: *Repetitórium trestného práva* 5. vyd. Bratislava : Walters Kluwer, 2021, s.39.

⁸⁰ Z judikatúry: „Ostatne, aj prvostupňový súd, ktorý podmienky nutnej obrany v posudzovanom prípade nevzhliadol, vo svojom rozhodnutí uviedol, že: „obrana obžalovaného v tomto smere prebiehala súčasne s útokom poškodeného...“. Nemožno súhlasiť s dovolateľom, že v danom prípade nemohlo ísť o nutnú obranu len z toho dôvodu, že brániaci sa úspešne vyhol úderu poškodeného a svoj úder mu následne adresoval v bezprostrednom časovom slede. V tejto súvislosti možno len okrajovo podotknúť, že nutná obrana nie je prípustná proti útoku už ukončenému, avšak platí, že útok je ukončený až v okamihu, kedy ďalšie nebezpečenstvo zo strany útočníka už chráneným záujmom nehrozí.“ Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 20. júla sp. zn. 6Tdo/63/2019.

priamo hroziacom útoku záujem chránený Trestným zákonom síce porušovaný ešte nie je, ale s prihliadnutím na konkrétne okolnosti vieme určiť, že útok začne.⁸¹

Útok sa považuje za skončený okamihom ukončenia porušovania záujmov chráneným Trestným zákonom. Ukončenie útoku sa nepovažuje za dokonanie trestného činu. Trestný čin je dokonaný naplnením všetkých znakov skutkovej podstaty trestného činu, avšak útok môže pokračovať aj po jeho dokonaní.⁸² Je potrebné podotknúť, že prax pri posudzovaní trvania útoku akceptuje aj takzvanú prestávku v boji. Pod prestávkou v boji rozumieme situáciu, kedy útočník napríklad z dôvodu potknutia sa na okamih prestane útočiť, avšak je jasné, že keď sa postaví bude v útoku ďalej pokračovať. Túto situáciu môže využiť obranca vo svoj prospech a zakročiť voči útočníkovi, pretože od neho nemôžeme očakávať, že počká, kým sa útočník otrasie a znova zaútočí.⁸³ Ak by však obranca zakročil voči útočníkovi, ktorý v útoku už pokračovať nemôže, konanie obrancu by nebolo zbavené protiprávnosti.⁸⁴

V inštitúte nutnej obrany sú problémovými najmä útoky nepríčetných osôb, útoky maloletých osôb a útoky osôb, ktoré konajú v skutkovom omyle. V praxi síce často neprichádzame k stretu s takýmito útokmi, názory praktikov sa však pri riešení tejto otázky rozchádzajú. V prípade, že sa jedná o osobu, ktorá koná v stave zmenšenej príčetnosti, nevylučuje to jej trestnú zodpovednosť a proti jej útoku bude prípustná nutná

⁸¹ Príklad: Pán X ide po ulici, kde uvidí bývalého partnera svojej priateľky, pána Z, ktorý sa mu vyhrážal, že ho zabije, ako beží oproti nemu s kuchynským nožom v ruke a opäť sa mu hrubo vyhrážal Pán X vytiahol svoju legálne držanú zbraň značky Čz 75 a dva krát vystrelil na pána Z. Prvým výstrelom ho nezasiahol, avšak druhým ho zasiahol do kolena, čím došlo k zlomenine, a zabráneniu v ďalšiemu pokračovaní útoku. V tomto prípade sa teda nejedná o trestný čin ublíženia na zdraví podľa § 155 ods. 1 Trestného zákona, pretože pán X chránil záujem chránený Trestným zákonom, teda svoj vlastný život. O konanie v nutnej obrane by išlo aj v prípade, keď by pán Z bežal s nožom v ruke bez slovných prejavov, ak by z okolností bolo zrejmé, že k útoku skutočne dôjde.

⁸² Príklad: Pán X vo večerných hodinách prechádza cez park, v čom k nemu pristúpi neznáma osoba, pán Y. Pán Y vytiahne vreckový nôž so slovami „Naval peňaženku, lebo ťa zabijem!“ Pán X však namiesto peňaženky vytiahne nôž a útočníka ním poreže na ruke. Do tohto okamihu sa jedná o nutnú obranu. Pán Y následne zahodil svoj nôž a dal sa na útek. Pán X ho začal prenasledovať, po chvíli ho dobehol a siahol na zem, kde ho začal udierať päťami do oblasti hlavy a hrudníka. V tomto prípade sa už nejedná o nutnú obranu, pretože útok bol ukončený. Za obdobných okolností, ak by pán X dal pánovi Y peňaženku a ten s ňou začal utekať preč, pán X stále môže použiť inštitút nutnej obrany, pretože útok na majetkové práva pána X stále trvá.

⁸³ Príklad: Známy delikvent pán X nastúpi do vlaku, pričom v batohu má oceľovú rúrku. Po chvíli ju pán X vytiahne a začne ničiť interiér vlaku. Vlakový sprievodca, pán Y, ho vyzve aby upustil od svojho konania a na najbližšej stanici opustil vlak. Pán X ho neuposlúchne a začne sa s ňou oháňať na pána Y pričom kričí, že mu zláme všetky kosti v tele. Pánovi Y sa ho podarí odstrčiť tak, že pán X si udrie hlavu o železnú časť sedadla a spôsobí mu tým otvorenú ranu na hlave. Pán X sa pomaly stavia s úmyslom pokračovať v útoku. To však využije pán Y a pána X počas prestávky v boji ešte raz udrie a spacificuje. Takáto situácia by bola v poriadku. Avšak ak by pán X po udretí hlavy upadol do bezvedomia a pán Y by sa na neho následne vrhol a začal ho udierať, nejednalo by sa o nutnú obranu.

⁸⁴ KLÁTIK, J. a kol.: *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť 2* vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2020. s.159.

obrana. Nutná obrana je prípustná aj voči osobe, ktorá sa do stavu nepričetnosti dostala požitím návykovej látky v úmysle spáchať trestný čin, pretože trestný čin opilstva nevyklučuje trestnú zodpovednosť. Podobne je to aj keď sa osoba dostala do stavu nepričetnosti požitím návykovej látky úmyselne alebo z nedbanlivosti bez úmyslu spáchať trestný čin, aj keď trestný čin v stave nepričetnosti spáchala.⁸⁵ Podľa Prikryla môže napadnutý konať v nutnej obrane a nie v krajnej núdzi proti trestne nezodpovednému útočníkovi aj v prípade, že obranca vedel o tejto skutočnosti. V prípade, ak by sa nepričetné alebo maloleté osoby nedopúšťali útokov na záujem chránený Trestným zákonom, bolo by to odôvodnené.⁸⁶ V praxi sa však útok nepričetnej, trestne nezodpovednej osoby a osoby konajúcej v skutkovom omyle vo väčšine prípadov nepovažuje za útok podľa § 25 Trestného zákona, na základe čoho nie je voči nemu prípustná nutná obrana, len krajná núdza, pretože pri útokoch tejto kategórie osôb sa jedná o hroziace nebezpečenstvo⁸⁷. Obranca musí mať v takýchto prípadoch najprv snahu vyhnúť sa útoku, a až keď je stret nevyhnutný, môže voči nemu zakročiť, avšak môže spôsobiť menej závažnejší následok ako ten, ktorý hrozil.⁸⁸

2.2.2 Exces

Pri inštitúte nutnej obrany môžu nastať skutočnosti, kedy je potrebné určiť, či došlo k vybočeniu z medzí nutnej obrany, excesu. O excese v nutnej obrane budeme hovoriť v prípade, keď neboli splnené všetky zákonom stanovené podmienky nutnej obrany alebo ak neboli splnené vo všetkých smeroch.⁸⁹ Pri nutnej obrane poznáme dva druhy excesov a to intenzívny exces a extenzívny exces.

O intenzívnom excese hovoríme vtedy, keď obrana bola celkom zjavne neprimeraná útoku. V prípade, že by konanie v nutnej obrane spĺňalo všetky zákonom stanovené podmienky tejto okolnosti vylučujúcej protiprávnosť činu, až na podmienku proporcionality, toto konanie by sa zohľadňovalo ako poľahčujúca okolnosť. Je potrebné určiť aj to, či konanie bolo spáchané z nedbanlivosti alebo úmyselne. V prípade, že by

⁸⁵ BURDA, E.: *Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu*. Praha : C. H. Beck, 2012, s.56.

⁸⁶ PRIKRYL, O.: K návrhu nového trestného zákona o nutnej obrane. In *Justičná revue*. 2005, roč. 57, č. 2, s.156.

⁸⁷ CSOKÁ, S.: *Teoretické a aplikačné problémy súvisiace s aplikáciou nutnej obrany a krajnej núdze* [online]. projustice.sk. Dostupné na internete : <https://www.projustice.sk/trestne-pravo/teoreticke-a-aplikacne-problemy-suvisiace-s-aplikaciou-nutnej-obrany-a-krajnej-nudze> [cit. 2023-08-15]

⁸⁸ BURDA, E.: *Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu*. Praha : C. H. Beck, 2012, s.58.

⁸⁹ KLÁTIK, J. a kol.: *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť 2 vyd.* Plzeň : Aleš Čeněk, 2020. s.161.

bolo spáchané v nedbanlivosti, osoba by bola trestne zodpovedná len za trestný čin spáchaný z nedbanlivosti.

Extenzívny exces nastane, keď ku konaniu v nutnej obrane došlo, keď útok bezprostredne nehrozil.⁹⁰ Ako z už uvedeného vyplýva, obrana musí byť súčasná s útokom. Obrana, ktorá pokračuje už potom čo útok skončil alebo bola začatá predtým ako útok začal, ide o obranu, ktorá nie je súčasná s útokom. Ak takéto konanie naplní skutkovú podstatu trestného činu, konanie v extenzívnom excese sa bude považovať za poľahčujúcu okolnosť. Podobne ako pri intenzívnom excese, aj pri extenzívnom excese je potrebné skúmať, či ide o nedbanlivostné alebo úmyselné konanie. Ak bol spáchaný čin v extenzívnom excese z nedbanlivosti, bude takto konajúca osoba zodpovedná iba za trestný čin spáchaný z nedbanlivosti.⁹¹

S excesom súvisí aj konanie obrancu, ktorý konal v silnom rozrušení spôsobenom útokom a to hlavne v dôsledku zmätku, strachu či zľaknutia. V situácií, kedy obrana nebola celkom zjavne primeraná útoku, došlo k excesu, ktorý však nastal v dôsledku rozrušenia, strachu alebo zmätku spôsobeným útokom bol podľa pôvodnej právnej úpravy zodpovedný za trestný čin aj obranca. Následne zákonodarca rekodifikoval Trestný zákon tak, že obranca konajúci v excese, či už intenzívnom alebo extenzívnom, nie je trestne zodpovedný, ak bol exces spôsobený za predpokladu, že obranca konal

⁹⁰ Z judikatúry: „po ostrej slovnej výmene Ing. G. M. starší vyzval obžalovaného Ing. G. M. , aby opustil rodinný dom, čo obžalovaný Ing. G. M. odmietol, tak následne Ing. G. M. starší pravou rukou udel obžalovaného do pravej spánkovej oblasti tváre, v dôsledku čoho obžalovaný Ing. G. M. spadol na zem, kde sa zakliesnil pod kuchynský stôl a stoličky a Ing. G. M. starší na obžalovaného ležiac pod stolom dorážal kopaním a vykrikoval na jeho adresu presne nezistené výroky, pričom keď prestal, tak následne obžalovaný Ing. G. M. vyšiel spod kuchynského stola, zobral zo stola do pravej ruky kuchynský nôž presne nezisteného tvaru a dĺžky a v úmysle usmrtiť poškodeného, tohto jedenkrát väčšou silou a prudkosťou s nožom bodol do oblasti hrudníka, pričom úder viedol smerom zľava a zdola nahor, čím poškodenému Ing. G. M. staršiemu spôsobil bodnorené poranenie hrudníka s bodným kanálom prebiehajúcim spredu dozadu, zľava doprava pod uhlom 30 stupňov a zdola nahor pod uhlom 45 stupňov prenikajúcim cez podkožie, svalovinu hrudníka, IV. rebro vľavo, pohrudnicu, osrdcovník cez p rednú stenu pravej komory do pravej komory srdca, v dôsledku čoho došlo k vzniku šoku po úraze a krvácaní, ktorý viedol k zlyhaniu srdca a bezprostredne k smrti poškodeného Ing. G. M. staršieho, pričom smrti menovaného nebolo možné zabrániť ani poskytnutím včasnej a odbornej lekárskej pomoci, teda iného úmyselne usmrtil. [...] Prvostupňový súd dospel k správny skutkový a právny záverom. Nestotožňuje sa s obhajobou obvineného, že konal v stave nutnej obrany. Výsledky dokazovania jednoznačne preukazujú, že išlo o exces z nutnej obrany. Znaleckým dokazovaním z odvetvia súdne lekárstvo bolo jednoznačne vyvrátené tvrdenie obvineného o nabodnutí sa poškodeného na nôž a bolo preukázané, že k bodnému zraneniu došlo aktívnym bodnutím nožom spôsobeným obvineným. Súhlasí so záverom odvolacieho súdu, že obvinený síce konal v rozrušení spôsobenom útokom, avšak nekonal v silnom rozrušení, ako to predpokladá ustanovenie § 25 ods. 3 Trestného zákona“ Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 22. februára sp. zn. 6Tdo/6/2017

⁹¹ CSOKÁ, S.: Teoretické a aplikačné problémy súvisiace s aplikáciou nutnej obrany a krajnej núdze [online]. projustice.sk. Dostupné na internete : <https://www.projustice.sk/trestne-pravo/teoreticke-a-aplikacne-problemy-suvisiace-s-aplikaciou-nutnej-obrany-a-krajnej-nudze> [cit. 2023-08-20]

v silnom citovom rozrušení⁹² spôsobenom útokom. Jedná sa o osobitný prípad nutnej obrany, pretože hovorí len o vylúčení trestnej zodpovednosti.⁹³

2.2.3 Putatívna obrana

O putatívnu obranu, inak nazývanú aj zdanlivá nutná obrana, pôjde, ak sa niekto s prihliadnutím na okolnosti prípadu domnieva, že útok hrozí. Putatívna obrana nevyklučuje trestnú zodpovednosť za nedbanlivostný trestný čin, ak omyl spočíva v nedbanlivosti.⁹⁴ Rozlišujeme tri typy skutkových omylov: a) domnelý obranca si myslí, že relevantný útok existuje, pričom sa oň však vôbec nejedná

b) relevantný útok existuje, domnelý obranca však svoju obranu omylom nasmeruje na nezúčastnenú osobu

c) relevantný útok tu je, nutná obrana taktiež, avšak domnelý obranca si pomýli útočníka s obrancom, na základe čoho zasiahne proti obrancovi⁹⁵

Na to, aby sa jednalo o putatívnu obranu je nutné, aby okolnosti prípadu mali jednoznačne taký charakter, že mylná domnienka útoku bude odôvodnená.⁹⁶

Ak by domnelý obranca omyl vôbec nezavinil nie je vôbec trestne zodpovedný.⁹⁷ Je to najmä kvôli tomu, že ak trestnú zodpovednosť za nedbanlivostný trestný čin nevyklučuje omyl spôsobený z nedbanlivosti, nezavinený omyl ju vylučuje. V tomto prípade chýba aj subjektívna stránka trestného činu. Domnelý obranca síce úmyselne

⁹² Silným rozrušením je stav, v ktorom nie je osoba schopná konať alebo myslieť jej charakteristickým spôsobom

⁹³ BURDA, E.: *Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu*. Praha : C. H. Beck, 2012, s.90.

⁹⁴ ELIAS, E-KELLER, R.: Právne aspekty okolností vylučujúcich protiprávnosť trestného činu. In *Právny poriadok Slovenskej republiky po 25. rokoch – aktuálne výzvy, Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „I. Banskobystrické dni práva“ usporiadanej pri príležitosti 20. výročia založenia Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici*. Banská Bystrica : Belianum, 2015, s.139

⁹⁵ BURDA, E.: *Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu*. Praha : C. H. Beck, 2012, s.93.

⁹⁶ CSOKÁ, S.: *Teoretické a aplikačné problémy súvisiace s aplikáciou nutnej obrany a krajnej núdze* [online]. projustice.sk. Dostupné na internete : <https://www.projustice.sk/trestne-pravo/teoreticke-a-aplikacne-problemy-suvisiace-s-aplikaciou-nutnej-obrany-a-krajnej-nudze> [cit. 2023-08-21]

⁹⁷ Príklad: Pán X kráča v nočných hodinách po ulici, v čom k nemu pristúpi skupina lupičov ozbrojených nožmi. Pán X od nich začal utekať preč a po približne 400 metroch sa ukryl za garáž, pri ktorej našiel tehlu a tú uchopil do ruky s úmyslom použiť ju ako zbraň proti útočníkom. Pán X počuje, ako sa k nemu niekto blíži, avšak nepresvedčil sa, či sa jedná o niekoho z útočníkov, pričom to mohol bezpečne urobiť, pretože stál v úplnej tme. Pán X sa pripravil na obranu a v momente, keď osoba vyšla spoza garáže, pán X ju udel celou silou tehlu do hlavy. Nejednalo sa však o niekoho z útočníkov, ale pána Y, ktorý išiel do susednej garáže po auto. Pán X pánovi Y spôsobil fraktúru lebky, pričom toto zranenie nebolo zlučiteľné so životom. Pán X sa dopustil trestného činu usmrtienia podľa § 149 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon.

vykonával čin, ktorým priamo zasiahol voči nezúčastnenej osobe, jeho nadradeným úmyslom bolo však odvrátiť protiprávny úkon.⁹⁸

Za okolností, kedy omyl domnelého obrancu spočíva v nedbanlivosti,⁹⁹ bude zodpovedný za nedbanlivostný trestný čin. Mylná domnienka hroziaceho útoku totiž nevyklučuje trestnú zodpovednosť za čin spáchaný z nedbanlivosti, ak omyl spočíva práve v nedbanlivosti.

2.3 Oprávnené použitie zbrane

Oprávnení použitie zbrane patrí s nutnou obranou a krajnou núdzou v slovenskom trestnom práve k najdlhšie zakotveným okolnostiam vylučujúcich protiprávnosť činu.

Zákonodarca sa pri terajšom Trestnom zákone inšpiroval predchádzajúcim Trestným zákonom z roku 1961, a to pri úprave odseku 1 tejto okolnosti vylučujúcej protiprávnosť. Úprava je však v odseku 2 rozšírená o zásadu anglo-amerického práva. Touto zásadou je „Môj dom, môj hrad!“, na základe čoho je možné oprávnené použitie zbrane v obydli mimo rámca podmienok konania v nutnej obrane.¹⁰⁰ Podstata oprávneného použitia zbrane spočíva na skutočnosti, že zbraň je možné použiť za určitých zákonom upravených podmienok v súlade s jej účelom aj napriek tomu, že sa nejedná o prípad nutnej obrany alebo krajnej núdze.¹⁰¹

Oprávnené použitie zbrane je v Trestnom zákone upravené v § 26 nasledovne:

„(1) Použitie v súlade so zákonom nie je trestným činom.

(2) Za použitie zbrane v súlade so zákonom sa považuje aj jej použitie proti inému vo svojom obydli na ochranu života, zdravia alebo majetku, ak osoba do obydli

⁹⁸ BURDA, E.: *Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu*. Praha : C. H. Beck, 2012, s.94.

⁹⁹ Príklad: Pána X, Róma, napadol skinhead s úmyslom spôsobiť mu ťažkú ujmu na zdraví. Pán X sa dal na útek a na rázcestí zahol vľavo, skinhead pokračoval rovno. Pán X vyliezol na brezu, aby sa pred ním skryl, nevšimol si však, že skinhead ho už neprenasleduje. Po chvíli popod strom, na ktorom je skrytý pán X prechádza plešatý pán Y, ktorý sa vracia domov. Pán X si ho zamení za skinheada a zoskočí naňho v domnienke, že sa jedná o útočníka a začne ho na zemi udierať. Po 3 úderoch si všimne, že sa o útočníka nejedná a zastaví nutnú, v tomto prípade putatívnu obranu. Pán X nemohol na prvý pohľad rozoznať pána Y od skinheada, pretože obaja boli holohlaví a oblečení v čiernom. Pán X teda nie je trestne zodpovedný za tento čin, pretože z jeho pohľadu odvracal priamo hroziaci útok.

¹⁰⁰ GAŇA, S.: Oprávnené použitie zbrane ako okolnosť vylučujúca protiprávnosť činu v trestnom zákone. In *Justičná revue*. 2009, roč. 61, č. 8-9, s.961.

¹⁰¹ HRUŠKOVÁ, Z.: Aplikčné problémy oprávneného použitia zbrane podľa § 26 ods. 2 Trestného zákona [online]. Dostupné na internete : <https://www.najpravo.sk/clanky/aplikacne-problemy-opravneneho-pouzitia-zbrane-podla-26-ods-2-trestneho-zakona.html> [cit. 2023-08-28]

neoprávnené vznikne alebo v ňom neoprávnené zotrvá a nejde o nutnú obranu. To neplatí, ak bola pritom inému úmyselne spôsobená smrť.“¹⁰²

Zbraňou podľa § 26 ods. 1 Trestného zákona bude zbraň v technickom slova zmysle, teda predmet, ktorý je svojou konštrukciou alebo dodatočným prispôbením určený na útok alebo obranu a dokáže spôsobiť zranenie. Ako už bolo spomenuté, zbraň je možné použiť v súlade so zákonom, keď sú pri jej použití dodržané všetky zákonom stanovené podmienky, ale aj podmienky upravené právnymi normami nižšej právnej sily, ktoré sú splnomocnené zákonom kvôli konkrétnejšej úprave podmienok použitia zbrane. Táto okolnosť vylučujúca protiprávnosť je teda upravená viacerými zákonmi. Každý z týchto zákonov sám definuje, čo sa považuje za zbraň v jednotlivých prípadoch, stanovuje kto ju môže použiť, v akej konkrétnej situácii a za splnenia akých podmienok. Zároveň určuje aj spôsob, akým možno zbraň použiť.¹⁰³

Sú nimi najmä:

- Zákon č. 124/1992 Zb. o Vojenskej polícii v znení neskorších predpisov¹⁰⁴
- Zákon č. 46/1993 Z. z. Národnej rady SR o Slovenskej informačnej službe v znení neskorších predpisov¹⁰⁵
- Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráža v znení neskorších predpisov¹⁰⁶
- Zákon č. 321/2002 Z. z. o ozbrojených silách Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov¹⁰⁷
- Zákon č. 190/2003 Z. z. o strelných zbraniach a streľbe v znení neskorších predpisov

¹⁰² Pozri § 26, zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov

¹⁰³ ¹⁰³ HRUŠKOVÁ, Z.: Aplikčné problémy oprávneného použitia zbrane podľa § 26 ods. 2 Trestného zákona [online]. Dostupné na internete : <https://www.najpravo.sk/clanky/aplikacne-problemy-opravneneho-pouzitia-zbrane-podla-26-ods-2-trestneho-zakona.html> [cit. 2023-08-28]

¹⁰⁴ Podľa § 32 ods. 1 je osobou oprávnenou použiť zbraň vojenský policajt v prípadoch, ktoré sú určené týmto zákonom, medzi ktoré radíme aj nutnú obranu a krajinú núdzu. Na účely tohto zákona sa podľa § 32 ods. 2 zbraňou rozumie strelná zbraň, bodná zbraň a zbraň hromadnej účinnosti (granát, guľomet)

¹⁰⁵ § 9 ods. 1 určuje, že príslušník Slovenskej informačnej služby je oprávnený riaditeľom nosiť strelnú zbraň a použiť ju v prípade nutnej obrany, alebo ak nemožno inak odvrátiť nebezpečný útok.

¹⁰⁶ Podľa § 43 ods. 1 osobou oprávnenou použiť strelnú zbraň je príslušník ZVJS pri výkone svojej služby najmä v rámci nutnej obrany a krajnej núdze, ale aj na zamedzenie útoku osoby umiestnenej v detenčnom ústave, obvineného alebo odsúdeného, ktorého nemožno inak zadržať.

¹⁰⁷ § 16 ods. 1 stanovuje, že vojak môže strelnú zbraň použiť pri výkone poriadkovej, strážnej, eskortnej a dozornej služby okrem nutnej obrany a krajnej núdze aj pri zamedzení útoku zo stráženého útoku alebo stráženého stanovišťa ozbrojenej osobe, ak ju nie je možné zadržať iným spôsobom.

- Zákon č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 473/2005 Z. z. o poskytovaní služieb v oblasti súkromnej bezpečnosti v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 274/2009 Z. z. o poľovníctve v znení neskorších predpisov^{108 109}

Zbraň je použitá v súlade so zákonom, keď zbraň v technickom slova zmysle použije oprávnená osoba, ktorá je uvedená v niektorom zo spomenutých zákonov. Osoby oprávnené používať zbrane sú prísne povinné dodržiavať všetky podmienky stanovené predpismi pre použitie zbrane¹¹⁰, a zároveň je táto osoba povinná čo najviac šetriť život osoby, voči ktorej smeruje zákrok, vrátanie dbania na potrebnú opatrnosť. Podľa zákona o Policajnom zbore¹¹¹ sa policajt považuje za osobu oprávnenú použiť zbraň. Pred jej použitím je povinný vyzvať osobu, voči ktorej je zákrok namierený, aby upustila od ďalšieho protiprávneho konania s výstrahou, že bude použitá zbraň. Policajt je najskôr povinný použiť varovný výstrel a následne oprávnený použiť zbraň.¹¹² Výstrahu a varovný výstrel nie je policajt povinný použiť, keď bol sám napadnutý alebo ak je ohrozený život alebo zdravie inej osoby alebo vec neznesie odklad.¹¹³

Druhý odsek § 26 hovorí o použití zbrane vo svojom obydlí, aj za okolností, keď v tej chvíli ešte o nutnú obranu nepôjde. Ochrana života alebo zdravia osoby síce bude ohrozená, ale o priamo hroziaci alebo trváci útok v tom okamihu ešte ísť nemusí. Táto okolnosť však nebude môcť byť použitá v prípade usmrtenia ohrozujúcej osoby vo svojom obydlí za použitia zbrane,¹¹⁴ na základe čoho môžeme povedať, že osoba

¹⁰⁸ § 62 tohto zákona upravuje zaobchádzanie so strelnou zbraňou, pričom osobou oprávnenou zaobchádzať so zbraňou je poľovník a je možné používať ju len na poľovné účely.

¹⁰⁹ KLÁTIK, J. a kol.: *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť 2 vyd.* Plzeň : Aleš Čeněk, 2020. s.162 .

¹¹⁰ JAKUŠOVÁ, V.: Diskutabilné ustanovenie § 26 Trestného zákona: oprávnené použitie zbrane. In *PRO LEGAL, ZBORNÍK z vedeckej konferencie konanej dňa 25.3.2019 na Právnickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici*, Banská Bystrica : Belianum, 2019, s.42. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/338831044_Diskutabilne_ustanovenie_26_Trestneho_zakona_Opravnenie_pouzitie_zbrane_Arguable_provision_of_26_of_the_Criminal_code_Authorised_use_of_weapon [cit. 2023-09-01]

¹¹¹ Pozri § 61 ods. 1 zákona č. 171/1993 Z. z. Zákon Národnej rady Slovenskej republiky o Policajnom zbore

¹¹² Pozri § 61 ods. 3 zákona č. 171/1993 Z. z. Zákon Národnej rady Slovenskej republiky o Policajnom zbore

¹¹³ *Podmienky použitia strelnej zbrane príslušníkmi policajného zboru a právna úprava nutnej obrany* [online]. ulclegal.com. Dostupné na internete: <https://www.ulclegal.com/buletin/podmienky-pouzitia-strelnej-zbrane-prislusnikmi-policajneho-zboru-a-pravna-uprava-nutnej-obrany/> [cit. 2023-09-01]

¹¹⁴ PUCHALLA, M.-FICO, M.: Vzájomná súvislosť nutnej obrany a oprávneného použitia zbrane ako okolností vylučujúcich protiprávnosť po rekodifikácii trestného práva [online]. puchalla.sk. Dostupné na internete: <https://www.puchalla.sk/publikacie/vzajomna-suvislot-nutnej-obrany.pdf> [cit. 2023-09-01]

oprávnená použiť zbraň je za týchto podmienok ktokoľvek, kto použije vo svojom obydľí zbraň na ochranu života, zdravia alebo majetku proti inej osobe, ktorá do obydľie neoprávnene vnikne alebo zotrúva, nejde o nutnú obranu a nemôže úmyselne spôsobiť smrť.¹¹⁵

2.3.1 Charakteristické črty § 26 ods. 2 Trestného zákona

Trestný zákon pri tomto ustanovení neodkazuje na iný zákon, a teda je potrebné, aby v ňom bol definovaný pojem zbraň, ktorá sa nachádza v § 122 ods. 3. Zbraňou sa rozumie každá vec, ktorá je schopná urobiť útok voči telu dôraznejším, na základe čoho sa za zbraň považuje nie len strelná zbraň, ale aj bodné a sečné zbrane, tupé predmety ale aj čokoľvek iné, čo sa môže použiť pri obrane alebo útoku.

Obydlie sa podľa Trestného zákona definuje ako dom alebo byt, prípadne iné priestory, ktoré slúžia na bývanie, a aj priestory a pozemky k nim patriace, ak sú ako súčasť obydľia uzavreté.¹¹⁶

Ochranu života, zdravia a majetku možno vyložiť ako ochranu práv a právom chránených záujmov. Ich ochrana pred určitým konaním vyplýva z ich ohrozenia vyvolaného konkrétnymi skutočnosťami, ktorým je napríklad útok či iné nebezpečenstvo, a to aj ak sa neoprávneným vstupom do obydľia osoba dopúšťa trestného činu porušovania domovej slobody.¹¹⁷

Osobou, ktorá neoprávnene vnikla do obydľia alebo neoprávnene v obydľí zotrúva je osoba, ktorá sa do obydľia dostala bez súhlasu vlastníka alebo aj so súhlasom vlastníka, avšak po vyzvaní, aby opustila obydlie, odmieta ho opustiť.¹¹⁸

„Nejde pritom o nutnú obranu“ znamená, že oprávnené použitie zbrane je vylúčené v prípade, ak sú splnené podmienky konania v nutnej obrane.

Oprávnené použitie zbrane nesmie mať za následok úmyselné spôsobenie smrti osobe, ktorá neoprávnene vstúpila do obydľia alebo v ňom neoprávnene zotrúvala, čím sa má zabrániť úmyselnému spôsobeniu smrti konaním, ktoré je zamerané na ochranu

¹¹⁵ BURDA, E.: *Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu*. Praha : C. H. Beck, 2012, s.120.

¹¹⁶ Pozri § 122 ods. 5, zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov

¹¹⁷ GAŇA, S.: Oprávnené použitie zbrane ako okolnosť vylučujúca protiprávnosť činu v trestnom zákone. In *Justičná revue*. 2009, roč. 61, č. 8-9, s.968.

¹¹⁸ BURDA, E.: Oprávnené použitie zbrane ako okolnosť vylučujúca protiprávnosť činu. In *Bulletin slovenskej advokácie*. 2007, roč. XIII, č.9, s.24.

života, zdravia a majetku. Ak však dôjde k neúmyselnému spôsobeniu smrti takejto osoby, podmienky oprávneného použitia zbrane budú dodržané.^{119 120}

2.4 Dovoľené riziko

Dovoľené riziko bolo do slovenského právneho poriadku zavedené v roku 2005 pri rekodifikácii trestného práva, čo z dovoľeného rizika robí jednu z najnovších okolností vylučujúcich protiprávnosť. Do jej kodifikácie bola chápaná pomocou teórie trestného práva hmotné. Dovoľené riziko sa neaplikuje len na trestné činy, priestupky či správne delikty fyzických osôb, ale aj na trestnú zodpovednosť právnických osôb. Trestné činy, ktorých sa môže právnická osoba dopustiť sú upravené § 3 zákona č. 91/2016 Z.z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb a o zmene a doplnení niektorých zákonov, a patria sem napríklad nedovoľená výroba omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držanie a obchodovanie s nimi, šírenie toxikománie, porušenie predpisov o štátnych technických opatreniach na označenie tovaru, manipulácia s trhom,...¹²¹

Dovoľené riziko ako okolnosť vylučujúci protiprávnosť trestného činu bolo potrebné kodifikovať najmä kvôli spoločensky prospešným činnostiam v oblasti vedy a výskumu, pretože táto činnosť nemôže byť uskutočnená bez rizika.¹²²

Inštitút dovoľeného rizika je zakotvený v § 27 nasledovne:

„(1) Čin inak trestný nie je trestným činom, ak niekto v súlade s dosiahnutým stavom poznania vykonáva spoločensky prospešnú činnosť v oblasti výroby a výskumu,

¹¹⁹ Príklad: K pani X sa v noci vláme lupič, ktorý nevie o tom, že pani X sa nachádza doma. Pani X započuje zvuky z obývačky, a keďže býva sama, vezme svoju legálne držanú strelnú zbraň a ide skontrolovať, čo sa v jej dome deje. Pani X vidí v obývačke postavu s čelovou lampou, na základe čoho zažne svetlo. Zbadá lupiča, ktorý v má v ruke nôž, na základe čoho sa pani X zľakne a strelí lupičovi do nohy, aby ju nemohol napadnúť. Pani X ho však zasiahla do stehennej tepny a lupič následkom tohto zranenia podľahol. V tomto prípade došlo k splneniu podmienok oprávneného použitia zbrane aj napriek smrti lupiča, pretože lupič pani X nenapadol, teda nešlo o nutnú obranu a k jeho usmrteniu došlo neúmyselne, keďže pani X mu chcela zabrániť v pokračovaní svojho ďalšieho konania a možnému napadnutiu, na základe čoho ho postrelila do nohy. V prípade, ak by lupič pani X napadol a až následne bol postrelený, jednalo by sa o nutnú obranu a ak by mu pani X úmyselne namierila na hlavu a vystrelila hneď po tom, ako ho uvidela, podmienky by taktiež splnené neboli.

¹²⁰ GAŇA, S.: Oprávnené použitie zbrane ako okolnosť vylučujúca protiprávnosť činu v trestnom zákone. In *Justičná revue*. 2009, roč. 61, č. 8-9, s.969.

¹²¹ Pozri § 3, zákona č. 91/2016 Z.z. Zákon o trestnej zodpovednosti právnických osôb

¹²² TURAY, L.: Komentár Trestného zákona [online]. aspi.sk. Dostupné na internete: https://www.aspi.sk/products/lawText/13/404/1/2#pa_27 [cit. 2023-09-05]

ak spoločensky prospešný výsledok, ktorý sa od vykonávania činu očakáva, nemožno dosiahnuť bez rizika ohrozenia záujmu chráneného týmto zákonom.

*(2) Nejde o dovolené riziko, ak výsledok, ku ktorému čin smeruje, celkom zjavne nezodpovedá miere rizika alebo vykonávanie činu odporuje všeobecne záväznému právnomu predpisu, verejnému záujmu, zásadám ľudskosti alebo sa prieči dobrým mravom.*¹²³

2.4.1 Výklad dovoleného rizika

Rizikom podľa odseku 1 chápeme stav, ktorý okrem pozitívnych následkov v budúcnosti hrozí stavom nebezpečenstva alebo už je braný ako nebezpečenstvo, ktoré môže ohroziť záujem chránený trestným zákonom. Riziko je vždy možnosť poruchy, nie porucha sama o sebe.¹²⁴

Ako z ustanovenia o dovolenom riziku vyplýva, je prípustné len v oblasti výroby¹²⁵ a oblasti výskumu¹²⁶, pričom tieto dve ľudské činnosti spolu mnohokrát súvisia. Tento inštitút je dovolené vykonávať len pri spoločensky prospešnej činnosti, teda činnosti, ktorej očakávaný výsledok bude prospešný pre celú spoločnosť a jej prínos musí prevyšovať záujmy jednotlivcov alebo záujmových skupín. To či je činnosť spoločensky prospešná sa musí posudzovať individuálne. Samoučelné experimenty sa z dovoleného rizika vylučujú, avšak nie je možné vylúčiť experimenty, ktorých dôsledok nemožno presne odhadnúť, ak sľubuje značný budúci prínos.¹²⁷

Riziko ohrozenia chráneného záujmu je v tomto prípade charakteristické skúšaním nových výrobkov, pretože v oblasti výskumu je niekedy nutné vystaviť chránené záujmy určitému nebezpečenstvu, bez ktorého by nebolo možné dôjsť k vedecko-technickému pokroku.¹²⁸

Pri inštitúte dovoleného rizika podľa prvého odseku sa uplatňuje zásada subsidiarity riskantného konania, na základe čoho je dovolené riziko prípustné len v dvoch prípadoch. Ak sa spoločensky prospešný výsledok bez rizika nedá dosiahnuť

¹²³ Pozri § 27, zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov

¹²⁴ BURDA, E.: *Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu*. Praha : C. H. Beck, 2012, s.133

¹²⁵ Proces, v ktorom vplyvom človeka alebo technologickým postupom vzniká zo vstupných hodnôt nová materiálna či nemateriálna hodnota s inými vlastnosťami.

¹²⁶ Cieľavedomá ľudská činnosť zameraná na získanie nových poznatkov. Nemôže byť vykonávaná v rozpore s právnymi predpismi a technickými normami.

¹²⁷ BURDA, E.: *Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu*. Praha : C. H. Beck, 2012, s.135

¹²⁸ ČENTÉŠ, J. a kol.: *Trestný zákon - Veľký komentár*. Bratislava : Eurokódex, 2013, s.57

vôbec alebo keď sa spoločensky prospešný výsledok dá dosiahnuť bez rizika, ale za menej výhodných okolností, ktoré výrobu či výskum robia nemožnými alebo značne neefektívnymi. Zo subsidiarity tohto inštitútu vychádza nutnosť výberu tej možnosti dosiahnutia spoločensky prospešného výsledku, ktorej predpokladom je čo najmenšie riziko.¹²⁹

Druhý odsek upravuje limity, za ktorých aj keby došlo k splneniu podmienok obsiahnutých v prvom odseku dovoleného rizika, nemôže ísť o okolnosť vylučujúcu protiprávnosť činu. Je to predovšetkým z dôvodu zneužitia aplikácie prvého odseku, kedy by výkon rizikovej činnosti zjavne prekračoval význam zamýšľaného spoločenského prospešného výsledku.¹³⁰ Dochádza tu k uplatneniu zásady proporcionality vyjadrenej v normatívnej podmienke dovoleného rizika, vďaka ktorej sa očakávaný výsledok, ku ktorému činnosť smeruje zodpovedá miere rizika. Proporcionality však nie je absolútna, pretože medzi výsledkom a rizikom nie je priama úmera a pripúšťa mieru rizika, ktorá môže byť aj menšia, aj rovnaká a dokonca aj väčšia od očakávaného prospešného výsledku. Kvôli tejto skutočnosti boli stanovené štyri základné kritéria hodnotenia proporcionality miery rizika k očakávanému výsledku, za potreby skúmania miery rizika ešte pred začatím vykonávania činnosti a v jej priebehu, nikdy nie po tom, čo riziko nastalo. Medzi kritéria hodnotenia zaraďujeme:

- Význam a charakter ohrozeného chráneného záujmu
- Rozsah hroziaceho negatívneho následku na chránenom záujme
- Pravdepodobnosť vzniku hroziaceho negatívneho následku na chránenom záujme
- Význam a charakter očakávaného spoločensky prospešného výsledku, ku ktorému smeruje činnosť¹³¹

O dovolené riziko nepôjde, ak vykonávanie činu odporuje VZPP, VZ, zásadám ľudskosti¹³² alebo dobrým mravom. Ak nedôjde k splneniu uvedených podmienok, pôjde

¹²⁹ BURDA, E.: *Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu*. Praha : C. H. Beck, 2012, s.139.

¹³⁰ BURDA, E.: *Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu*. Praha : C. H. Beck, 2012, s.140.

¹³¹ KLÁTIK, J. a kol.: *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť 2* vyd. Plzeň : Aleš Čenek, 2020. s.167.

¹³² Vychádzajú z akceptácie základných ľudských práv a slobôd, sú upravené v článkoch 14 až 25 z. č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky a viacerými medzinárodnými zmluvami, ktorými je SR viazaná.

o exces z dovoleného rizika alebo to môže byť posudzované ako poľahčujúca okolnosť v prípade ak nie sú splnené všetky podmienky tohto inštitútu.¹³³

2.5 Výkon práva a povinnosti

Podstata inštitútu výkonu práva a povinnosti spočíva v prikázaní, dovolení či umožnení konania právnym predpisom, ktorý je súčasťou právneho poriadku. Konanie síce formálne má znaky skutkovej podstaty trestného činu, ale nemôže byť protiprávnym a nemôže ani naplniť základné znaky trestného činu. Výkon práva a povinnosti nebol do roku 1994 súčasťou právneho poriadku, kedy došlo zákonom č. 284/1994 Z.z. k novelizácii Trestného zákona.¹³⁴ Súčasný Trestný zákon upravuje tento inštitút v § 28 takto:

„(1) Čin inak trestný nie je trestným činom, ak ide o výkon práva alebo povinnosti vyplývajúcich zo všeobecne záväzného právneho predpisu, z rozhodnutia súdu alebo iného orgánu verejnej moci, z plnenia pracovných či iných úloh alebo zo zmluvy, ktorá neodporuje všeobecne záväznému právnemu predpisu ani ho neobchádza; spôsob výkonu práv a povinností nesmie odporovať všeobecne záväznému právnemu predpisu.“

Druhý a tretí paragraf upravuje, kedy sa ustanovenie odseku 1 nepoužije. Je to v prípadoch, kedy došlo k spáchaniu trestného činu genocídiu, nedobrovoľného zmiznutia, neľudskosti alebo vojnového bezprávia.¹³⁵

Na výkon práva a povinnosti podľa všeobecného záväzného právneho predpisu¹³⁶ je nutné, aby právo alebo povinnosť vyplývalo z právnej normy.^{137 138} V prípade výkonu práva a povinnosti, ktoré vyplývajú z rozhodnutia súdu, štátneho orgánu alebo orgánu samosprávy sa vyžaduje právoplatnosť a vykonateľnosť rozhodnutia vydaného

¹³³ KLÁTIK, J. a kol.: *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť 2* vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2020. s.168.

¹³⁴ IVOR, J. a kol.: *Trestné právo hmotné všeobecná časť*. Bratislava : IURA EDITION, 2006, s.192.

¹³⁵ Neľudskosť aj vojnové bezprávie musia byť spáchané splnením nariadenia, príkazu, rozkazu alebo pokynu orgánu výkonnej moci alebo nadriadeného

¹³⁶ Všeobecný záväzný právny predpis musí zverejnený v Zbierke zákonov Slovenskej republiky.

¹³⁷ KLÁTIK, J. a kol.: *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť 2* vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2020. s.168.

¹³⁸ Príklad: Sudca rozhoduje o vzatí obvineného pána X do väzby. Pán X už raz bol za taký istý trestný čin vo výkone trestu odňatia slobody, a keďže existuje dôvodná obava, že bude pokračovať v páchaní trestnej činnosti, sudca rozhodne o jeho vzatí do väzby na základe § 71 ods. 1 písm. c) z. č. 301/2005 Z.z.. Sudca sa týmto rozhodnutím nedopúšťa trestného činu obmedzovania osobnej slobody podľa § 183 z. č. 300/2005 Z.z., pretože obmedzenie osobnej slobody obvinenej osoby je dané rámcom príslušných ustanovení Trestného poriadku.

niektorým z týchto orgánov vo forme individuálneho právneho aktu.^{139 140} O výkon tohto inštitútu vyplývajúci z plnenia pracovných či iných úloh pôjde pri plnení pracovných úloh pri výkone povolania či zamestnania, kde môžeme zaradiť napríklad aj exekútorskú činnosť¹⁴¹ alebo poskytovanie zdravotnej starostlivosti či výkon lekárskeho povolania.¹⁴² Okrem plnenia úloh v rámci povolania alebo zamestnania sem patrí aj výkon športovej činnosti.¹⁴³ O výkon práva a povinnosti môže ísť aj v prípade plnenia povinností vyplývajúcich zo zmluvy, ktorá neodporuje VZPP. Aplikácia § 28 ods. 1 je podmienená neodporovaním spôsobu výkonu práv a povinností VZPP.¹⁴⁵

Na druhý a tretí odsek § 28 sa vzťahuje Rímsky štatút Medzinárodného trestného súdu, ktorý v článku 33 ods. 2 upravuje, že výkon práva a povinnosti nebude posudzovaný ako okolnosť vylučujúca protiprávnosť činu spáchaním trestného činu genocídia alebo zločinov proti ľudskosti.¹⁴⁶ Pri spáchaní týchto trestných činov je teda uplatnenie tohto inštitútu úplne vylúčené. Trestný čin vojnového bezprávia, ktorý taktiež spadá do jurisdikcie Medzinárodného trestného súdu a je upravený v článku 8 Rímskeho štatútu Medzinárodného trestného súdu¹⁴⁷ je v porovnaní s článkom 33 miernejší. Je to predovšetkým z dôvodu výnimky, ktorá je obsiahnutá v § 28 ods. 3 Trestného zákona, podľa ktorej môže byť výkon práva a povinnosti uplatnený ako okolnosť vylučujúca protiprávnosť činu pri trestnom čine vojnového bezprávia. Trestnú zodpovednosť nesie vždy osoba, ktorá nezákonný rozkaz vydala, bez prihliadnutia na jeho záväznosť pre podriadeného. Ak sa jedná o nezáväzný rozkaz, ktorý je podriadeným vykonaný, je zaň aj trestne zodpovedný. V prípade ak tento rozkaz splnil pod tlakom odkázanosti alebo

¹³⁹ ČENTÉŠ, J. a kol.: *Trestný zákon - Veľký komentár*. Bratislava : Eurokódex, 2013, s. 59

¹⁴⁰ Príklad: Sudca rozhoduje o uložení trestu odňatia slobody obžalovanému pánovi X. Na základe vykonaného dokazovania je preukázané, že trestný čin ublíženia na zdraví podľa § 155 ods. 1 z. č. 300/2005 Z.z. spáchal obžalovaný, na základe čoho sudca rozhodne o uložení trestu odňatia slobody po dobu piatich rokov. Sudca sa nedopustí uložením tohto trestu trestného činu pozbavenia osobnej slobody podľa § 182 z. č. 300/2005 Z.z., pretože sa jedná o rozhodnutie súdu.

¹⁴¹ Príklad: Exekútor na podklade exekučného titulu vykoná exekúciu odobratím vecí podľa § 185 z. č. 233/1995 Z.z.. Exekútor sa týmto konaním nedopúšťa trestného činu krádeže podľa § 212 z. č. 300/2005.

¹⁴² Príklad: Chirurgovi pri transplantácii obličky zomrie pacient, pretože sa mu pre problémy so zrážanlivosťou krvi nepodarilo zastaviť krvácanie. Chirurg nie je trestne zodpovedný za smrť tohto pacienta v prípade ak postupoval podľa pravidiel lekárskej vedy. Je však nutné, aby dal pacient súhlas na vykonanie takéhoto zákroku, pričom musí byť poučený o jeho rizikách.

¹⁴³ IVOR, J. a kol.: *Trestné právo hmotné všeobecná časť*. Bratislava : IURA EDITION, 2006, s.198.

¹⁴⁴ Príklad: Na futbalovom zápase je brankár pri zákroku z nebanlivosti zasiahnutý kolenom protihráča do oblasti hlavy. Zásah mu spôsobil ťažký otras mozgu. V tomto prípade opäť nepôjde o trestný čin, ale o výkon práva a povinnosti.

¹⁴⁵ KLÁTIK, J. a kol.: *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť 2 vyd.* Plzeň : Aleš Čeněk, 2020. s.170.

¹⁴⁶ Pozri článok 33 ods. 2 zákona č. 333/2002 Z.z. Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky

¹⁴⁷ Pozri článok 8 zákona č. 333/2002 Z.z. Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky

podriadenosti, môže sa naň vzťahovať poľahčujúca okolnosť. Podriadený, ktorý vykonal rozkaz, pričom sa domnieval, že porušuje VZPP, pričom splnenie rozkazu mu potvrdil nadriadený, nebude za tento trestný čin zodpovedný. To platí aj pre podriadeného, ktorý vykonal rozkaz, ktorého nezákonnosť nebola zjavná alebo ak nemal vedomosť o jeho nezákonnosti.¹⁴⁸

2.6 Súhlas poškodeného

Inštitút súhlasu poškodeného, ako vyplýva z jeho názvu spočíva vo vydaní súhlasu osoby, ktorým dobrovoľne vyjadruje súhlas so zásahom do svojich práv, ktorými môže nakladať. Udelený súhlas bráni tomu, aby zasahujúca osoba bola pokladaná za páchatel'a trestného činu, ktorým by daný zásah bez súhlasu poškodeného bol, a zároveň bráni tomu, aby sa osoba, ktorá udelila súhlas na zásah do jej práv stala poškodeným. Je nutné dodať, že konanie na základe súhlasu poškodeného je aj konaním v súlade so zákonom. Z tohto dôvodu nie je možné použiť voči tomuto konaniu inú okolnosť vylučujúcu protiprávnosť, teda proti súhlasu poškodeného nie je možné použiť nutnú obranu.¹⁴⁹

Poškodeným môže byť buď fyzická osoba¹⁵⁰ alebo právnická osoba, reprezentovaná predovšetkým svojimi štatutárnymi orgánmi. Poškodeným nemôže byť štát zastupovaný orgánmi verejnej moci, pretože štát vyjadruje svoj súhlas či nesúhlas na základe právneho predpisu, a ak niekto koná na základe právneho predpisu, pričom toto konanie má znaky inak trestného činu ide o výkon práva a povinnosti.¹⁵¹

Právna úprava súhlasu poškodeného sa nachádza v § 29 nasledovne:

„(1) Čin inak trestný nie je trestným činom, ak bol vykonaný so súhlasom poškodeného a nesmeruje proti jeho životu alebo zdraviu.

(2) Nejde o súhlas poškodeného, ak súhlas nebol daný vopred, nebol vážny a dobrovoľný alebo ak v súvislosti s ním bol spáchaný iný trestný čin.

(3) Ustanovenie odseku 1 sa nepoužije, ak podľa skutkovej podstaty trestného činu má byť čin trestný aj vtedy, keď bol daný súhlas poškodeného podľa odseku 1.“

¹⁴⁸ MADLIAK, J a kol.: *Trestné právo hmotné I všeobecná časť*. Banská Bystrica : Belianum, 2015, s.232

¹⁴⁹ KORČEK, F.: *Súhlas poškodeného ako okolnosť vylučujúca protiprávnosť* [online]. najpravo.sk. Dostupné na internete: <https://premium.najpravo.sk/suhlas-poskodeneho-ako-okolnost-vylucujuca-protipravnost/> [cit. 2023-09-08]

¹⁵⁰ Príklad: Pán X poskytnúť na dočasné užívanie mobilná telefón pánovi Y. Pán Y sa užívaním cudzieho mobilného telefónu nedopustí trestného činu neoprávneného užívania cudzej veci podľa § 215, pretože ho užíva so súhlasom pána X.

¹⁵¹ IVOR, J. a kol.: *Trestné právo hmotné všeobecná časť*. Bratislava : IURA EDITION, 2006, s.205.

Súhlas poškodeného¹⁵² považujeme za dvojstranný právny úkon, podľa ktorého poškodený vyjadrí návrh v ktorom súhlasí so zásahom do jeho práv a osoba, ktorej je návrh adresovaný ho akceptuje.¹⁵³

Z odseku 1 vyplýva, že na uplatnenie tohto inštitútu je potrebné, aby boli súčasne splnené podmienky, ktoré sú v ňom uvedené, a teda že musí byť vykonaný so súhlasom poškodeného a nemôže smerovať voči jeho životu alebo zdraviu.

Konanie vykonané so súhlasom poškodeného sa týka len práv, s ktorými poškodený disponuje a nezasahuje sa ním do iného chráneného záujmu. Medzi trestné činy, pri ktorých môžeme uplatniť súhlas poškodeného sú predovšetkým majetkové trestní činy, týkajúce sa výlučného vlastníctva poškodeného, hospodárske trestné činy a trestné činy proti slobode a ľudskej dôstojnosti.¹⁵⁴

Základným ľudským právom je právo na život a ochranu zdravia. Preto akýkoľvek súhlas, ktorý by viedol k ohrozeniu alebo pozbaveniu vlastného života či porušeniu zdravia nemôže oslobodiť páchatel'a od trestnej zodpovednosť, s výnimkou prípadov, kedy ide o súhlas s vykonaním lekárskeho zákroku.¹⁵⁵

Podľa druhého odseku je nutné, aby bol súhlas poškodeného daný vopred, predtým ako konanie dospeje do štádia pokusu. Súhlas musí byť vážny, čo znamená že poškodený chce reálne vyvolať následky, ktoré sú s týmto súhlasom spojené a dobrovoľný, udelený zo slobodnej vôle, ktorá nebola ovplyvnená vyhrážkou, tiesňou, ľst'ou alebo fyzickým donútením.¹⁵⁶

V odseku 3 je stanovené, že o súhlas poškodeného nepôjde, keď skutková podstata trestného činu zakladá jeho trestnosť bez ohľadu na súhlas.^{157 158}

2.6.1 Súhlas poškodeného ako okolnosť vylučujúca protiprávnosť a súhlas poškodeného s trestným stíhaním

¹⁵² Súhlas dáva oprávnená osoba výslovne alebo konkludentne.

¹⁵³ IVOR, J. a kol.: *Trestné právo hmotné všeobecná časť*. Bratislava : IURA EDITION, 2006, s.206.

¹⁵⁴ KLÁTIK, J. a kol.: *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť 2 vyd.* Plzeň : Aleš Čeněk, 2020. s.173.

¹⁵⁵ ČENTÉŠ, J. a kol.: *Trestný zákon - Veľký komentár*. Bratislava : Eurokódex, 2013, s. 62

¹⁵⁶ BURDA, E.: *Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu*. Praha : C. H. Beck, 2012, s.189.

¹⁵⁷ Príklad: Súhlas so súložou vykonanou medzi súrodencami sa bude aj napriek súhlasu považovať za trestný čin súložie medzi príbuznými podľa §203 TZ.

¹⁵⁸ ČENTÉŠ, J. a kol.: *Trestný zákon - Veľký komentár*. Bratislava : Eurokódex, 2013, s. 63

V rovine trestného práva je potrebné odlišovať súhlas poškodeného ako okolnosť vylučujúcu protiprávnosť činu a súhlas poškodeného s trestným stíhaním. Súhlas poškodeného sa nachádza v §211 a § 212 zákona č. 301/2005 Z.z.. Podľa týchto ustanovení je na vznesenie obvinenia voči páchateľovi potrebný súhlas poškodeného napríklad pri trestnom čine krádeže, ohovárania, ublíženia na zdraví,... Bez súhlasu poškodeného nie je pri uvedených trestných činoch možné začať trestné stíhanie a už v začatom trestnom stíhaní pokračovať s výnimkou, ak bola takýmto činom spôsobená smrť alebo ak je poškodeným štát, obec či VÚC.¹⁵⁹

2.7 Plnenie úlohy agenta

Osobitosť okolnosti vylučujúcej protiprávnosť konania s názvom plnenie úlohy agenta spočíva v zameraní na konkrétnu osobu alebo skupinu osôb. Tento inštitút bolo potrebné upraviť najmä z dôvodu agentovho konania, ktoré je často charakterizované ako protiprávna činnosť, na základe čoho vieme povedať podstatu tohto inštitútu, ktorou je vylúčenie protiprávnosti činov¹⁶⁰, ktoré agent spáchal pre odhaľovanie závažných trestných činov.¹⁶¹

Plnenie úlohy agenta je upravené v § 30 Trestného zákona nasledovne. Na základe odseku 1, spáchanie činu, ktorý inak spadá pod kategóriu trestného činu, nebude považované za trestný čin, ak ho vykoná agent, ktorý bol ustanovený osobitným predpisom na odhaľovanie trestných činov a identifikáciu ich páchateľov, len preto, že bol donútený zločineckou alebo teroristickou skupinou, v ktorej pôsobí, alebo v dôsledku oprávnenej obavy o svoj vlastný život, zdravie alebo blízkej osoby.

Podľa odseku 2, ustanovenie odseku 1 neplatí, ak agent spácha niektorý z trestných činov, ako je úkladná vražda, vražda, znásilnenie, sexuálne násilie, sexuálne zneužívanie, všeobecné ohrozenie a podobne.

¹⁵⁹ IVOR, I.-POLÁK, P.-ZÁHORA, J.: *Trestné právo procesné II. Priebeh trestného konania*. 2. vyd. Bratislava : Wolters Kluwer SR s. r. o., 2021, s.48.

¹⁶⁰ Z judikatúry: „Podstata plnenia úlohy agenta spočíva vo vylúčení protiprávnosti činov, ktorých sa dopustí agent pri utajenej misii za účelom odhaľovania závažných trestných činov v kriminálnom prostredí, ktorých sa dopustil len preto, že si to od neho vyžadovala jeho utajená misia.“ Uznesenie Najvyššieho súdu SR č. 4Tdo/11/2016

¹⁶¹ KLÁTIK, J. a kol.: *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť 2* vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2020. s.174.

Tretí odsek upravuje čin, ktorý by inak bol trestný, uvedený v § 332 až 334 a v § 336 ods. 2, je vykonaný na účely odhalenia alebo identifikácie páchatel'a iného trestného činu uvedeného v Trestnom poriadku, nebudú považované za trestné činy.¹⁶²

2.7.1 Agent

Agentom sa rozumie príslušník Policajného zboru alebo príslušník iného štátu, ktorý prostredníctvom príkazu prokurátora alebo súdu napomáha pri odhaľovaní, zisťovaní či usvedčovaní páchatel'ov zločinov a trestných činov, medzi ktoré zaradujeme korupciu, zneužívanie právomoci verejného činiteľa a legalizáciu príjmu z trestnej činnosti.¹⁶³ Do úvahy prichádza aj situácia, kedy sa osoba mylne domnieva, že jej konanie je v rámci plnenia úlohy agenta, napriek tomu tak nie je. Môže tak nastať, keď agent nevie, že príkaz na základe ktorého mal byť použitý, je nulitný. Za týchto okolností je agentovi vylúčená trestná zodpovednosť za úmyselný trestný čin podľa zásad o skutkovom omyle, avšak zodpovednosť za nedbanlivostný trestný čin vylúčená nie je.¹⁶⁴ Použitie agenta je však možné len v prípade, keď by bolo odhaľovanie, zisťovanie alebo usvedčovanie páchatel'ov spomenutých trestných činov iným spôsobom podstatne sťažené a získané poznatky odôvodňujú podozrenie, že trestný čin spáchaný bol alebo má byť.

Agent pri výkone svojich úloh koná pod dočasnou alebo trvalou legendou, v niektorých prípadoch aj bez legendy. Legendou rozumieme súhrn údajov o osobe agenta, ktoré majú zakryť jeho pravú totožnosť, rodinný stav, vzdelanie a zamestnanie. Pri tvorbe legendy je potrebné postupovať s dôkladnou obozretnosťou. Za podmienok uvedených v osobitnom zákone, možno na účely vytvorenia alebo zachovania legendy vydať, vyhotoviť a používať krycie doklady. Pravá totožnosť agenta, ktorý vystupuje pod legendou je aj po ukončení jeho použitia utajovaná. Práva identita agenta je oznámená len prokurátorovi alebo sudcovi pre prípravné konanie, ktorí sú príslušný rozhodovať a aj predsedovi senátu v konaní pred súdom na základe ich žiadosti.¹⁶⁵

2.7.1.1 Agent – kontrolór

¹⁶² Zákon č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov

¹⁶³ Pozri § 10 ods. 19, zákona č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov

¹⁶⁴ ČENTĚŠ, J. a kol.: *Trestný zákon - Veľký komentár*. Bratislava : Eurokódex, 2013, s. 65

¹⁶⁵ Agent [online]. najpravo.sk. Dostupné na internete: <https://www.najpravo.sk/slovník/a/agent.html> [cit. 2023-09-11]

Nasadenie agenta kontrolóra musí byť v súlade s ustanoveniami § 10 ods. 20 TP, a zároveň s § 117 ods. 1 TP, v ktorom sú stanovené zákonom určené podmienky, ktoré musia byť kumulatívne splnené. Kumulatívne naplnené musia byť aj zásady, ktoré je nutné, aby právna úprava inštitútu agenta obsahovala. Zásady boli určené XVI. Medzinárodným kongresom trestného práva. Zaradujeme medzi ne zásadu zákonnosti, zásadu subsidiarity, zásadu proporcionality a zásadu súdnej kontroly.¹⁶⁶

Ako už bolo spomenuté, príslušník PZ môžu vykonávať úlohu agenta na základe príkazu. Príkaz, ktorým sa ustanovuje agent je vždy písomný a odôvodnený. Príkaz na použitie agenta môže vydať predseda senátu, pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní ho môže vydať sudca pre prípravné konanie, avšak len na odôvodnený návrh prokurátora. V prípade, ak vec nestrpí odklad a použitie agenta nie je spojené so vstupom do obydľia iného, môže prokurátor pred začatím trestného stíhania a v prípravnom konaní vydať príkaz aj ústne. Najneskôr do 72 hodín musí byť písomne potvrdená sudcom pre prípravné konanie, inak stráca svoju platnosť.¹⁶⁷

2.7.1.2 Agent – provokatér

Pri svojej činnosti pôsobí agent v kriminálnom prostredí, kvôli čomu je potrebné zvýšiť jeho dôveryhodnosť tým, že môže páchať trestné činy, čo mu umožní začleniť sa do tohto prostredia. Agent z vlastnej iniciatívy nesmie navádzať na spáchanie trestného činu, až na výnimku, kedy sa jedná o korupciu verejného činiteľa alebo zahraničného verejného činiteľa za podmienky, že všetko nasvedčovalo spáchaniu takéhoto trestného činu aj vtedy, ak by príkaz na použitie agenta vydaná nebol. Páchateľ podľa skutkových zistení z dôkazov musí byť rozhodnutý. Dôvodom na zavedenie inštitútu agenta provokatéra do nášho právneho poriadku bol boj s korupciou, a to najmä z dôvodu jej a málo efektívneho odhaľovania a dokazovania inými prostriedkami.¹⁶⁸

Okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu sú podľa môjho názoru upravené dostatočne s jedinou výnimkou, a tou je že útok nepríčetnej a trestne nezodpovednej osoby nie je považovaný za útok podľa § 25 Trestného zákona. Jedná sa o krajnú núdzu,

¹⁶⁶ TÓTHOVÁ, M.: Inštitút agenta a jeho využitie na účely dokazovania korupcie. In *Právny obzor* [online] 2011, roč. 94, č. 4. Dostupné na internete: <https://www.legalis.sk/sk/casopis/pravny-obzor/institut-agenta-a-jeho-vyuzitie-na-ucely-dokazovania-korupcie.m-883.html> [cit. 2023-09-11]

¹⁶⁷ KLÁTIK, J. a kol.: *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť 2* vyd. Plzeň : Aleš Čenek, 2020. s.176.

¹⁶⁸ HRUŠKOVÁ, Z.: *Prípustnosť inštitútu agenta provokatéra v Trestnom poriadku Slovenskej republiky* [online]. najpravo.sk. Dostupné na internete: <https://www.najpravo.sk/clanky/pripustnost-institutu-agenta-provokatera-v-trestnom-poriadku-slovenskej-republiky.html> [cit. 2023-09-12]

takže obranca sa musí snažiť prioritne útoku vyhnúť, a až keď to nie je možné, je oprávnený použiť nutnú obranu. Určiť, či útočník patrí do skupiny týchto osôb je náročné a podľa môjho názoru je v tejto časti Trestného zákona pomerne veľká medzera. Zákonomodarca by mal do § 25 zakomponovať piaty odsek, ktorý by upravoval útoky trestne nezodpovedných osôb v znení „Ten, kto odvracia útok nepříčetnej osoby alebo osoby, ktorá nie je trestne zodpovedná pre nedostatok veku, nie je trestne zodpovedný ak dodržal podmienku primeranosti útoku, bez ohľadu na to, či vedel o tom, že útočník nie je trestne zodpovedný.“. Považujem za nemysliteľné, aby Pán X nemohol použiť inštitút nutnej obrany proti nepříčetnej osobe¹⁶⁹, ktorá ho ohrozuje s nožom v ruke na živote bez ohľadu na to, že nie je trestne zodpovedná. Trestne nezodpovedná osoba môže spôsobiť ublíženie na zdraví rovnako ako trestne zodpovedná.

3 POROVNANIE OKOLNOSTÍ VYLUČUJÚCICH PROTIPRÁVNOSŤ ČINU S ČESKOU REPUBLIKOU A POĽSKOM

Okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu nie je inštitút, ktorý je upravený len v právnom poriadku SR, ale aj v právnych poriadkoch iných štátov. Medzi štáty, ktoré majú tento inštitút obsiahnutý vo svojom právnom poriadku patrí ak Česká republika, ktorá má tento inštitút upravený podobne ako Slovenská republika s menšími odchýlkami a aj Poľsko.

3.1 Okolnosti vylučujúce protiprávnosť v Českej republike

Rovnako ako v SR sú aj tu považované za okolnosti činu, ktoré môžu v konkrétnom prípade spôsobiť, že trestný čin za splnenia zákonom stanovených podmienok trestným činom nie je, čím predstavujú výnimky z inak nezákonného konania.¹⁷⁰ Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník výslovne v Hlave III upravuje ako okolnosti vylučujúce protiprávnosť v § 28 krajnú núdzu, v § 29 nutnú obranu, v § 30 súhlas poškodeného, v § 31 dovolené riziko a v § 32 oprávnené použitie zbrane. V Trestním zákoníku absentuje úprava výkonu práva a povinnosti, pretože protiprávnosť takéhoto konania je pojmovo vylúčená a plnenie úlohy agenta, v tomto prípade beztrestnosť agenta je upravená v § 363.¹⁷¹

¹⁶⁹ Kvôli duševnej poruche

¹⁷⁰ MASNÁ, K.: *Okolnosti vylučující protiprávnost'* [online]. epravo.cz. Dostupné na internete: <https://www.epravo.cz/top/clanky/okolnosti-vylucujici-protipravnost-110612.html> [cit. 2023-09-12]

¹⁷¹ *Okolnosti vylučující protiprávnost'* [online]. reznicek.com. Dostupné na internete: <http://www.reznicek.com/cs/aktualne-2/46-okolnosti-vylucujici-protipravnost> [cit. 2023-09-16]

3.1.1 Krajná núdza v ČR

V ČR je podobne ako v SR pri krajnej núdzi dôležitý stret dvoch záujmov chránených zákonom, kedy k ochrane jedného záujmu môže dôjsť len porušením druhého záujmu. Prvý odsek § 28 Trestního zákoníku je rovnaký ako ods. 1 § 24 Trestného zákona. Odlišnosť v právnej úprave je badateľná až v druhom odseku, na základe ktorého môžeme povedať, že rozdiel spočíva v aplikácii zásady proporcionality ktorá je na Slovensku liberálnejšia. Podľa českej právnej úpravy totiž o krajnú núdzu nepôjde ak je spôsobený následok rovnako závažný alebo závažnejší ako následok, ktorý hrozil.¹⁷² Pričom o krajnú núdzu nepôjde ani v prípade, ak bolo možné hroziace nebezpečenstvo odvrátiť iným spôsobom.¹⁷³

3.1.2 Nutná obrana v ČR

Podľa § 29 zákona č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník o nutnú obranu pôjde, ak osoba činom inak trestným odvracia priamo hroziaci alebo trvajúci útok na trestným zákonom chránený záujem, pričom toto konanie nebude trestným činom. O nutnú obranu nepôjde¹⁷⁴, ak bola zjavne neprimeraná útoku.¹⁷⁵ Prvý odsek je opäť zhodný so úpravou SR, avšak v paragrafe ako celku sa nachádzajú tri zásadné rozdiely. Prvým rozdielom je druhý odsek, a teda negatívne vymedzenie nutnej obrany. Podľa TZ SR ako som uviedol v druhej kapitole, je pri posudzovaní či ide alebo nejde o nutnú obranu dôležité prihliadať

¹⁷² CSOKÁ, S.: Porovnanie právnej úpravy okolností vylučujúcich protiprávnosť medzi ČR a SR [online]. projustice.sk. Dostupné na internete: <https://www.projustice.sk/trestne-pravo/porovnanie-pravnej-upravy-okolnosti-vylucujucich-protipravnost-medzi-cr-a-sr> [cit. 2023-09-16]

¹⁷³ Z judikatury: „Obviněný totiž řídil vozidlo v pozdních večerních hodinách v XY, kde není vůbec žádný problém využít jiné způsoby dopravy (městskou hromadnou dopravou počínaje, TAXI službou konče), takže není splněna podmínka subsidiarity krajní nouze (možné nebezpečí, jež ani nebylo jednoznačně určeno, bylo možno za daných okolností odvrátit jinak).“ Uznesenie Najvyššieho súdu ČR zo dňa 14.08.2019 sp. zn. 5 Tdo 975/2019

¹⁷⁴ Z judikatury: „Ze skutkových zjištění soudů, ze kterých vychází při svém hodnocení také Nejvyšší soud, vyplývá, že k fyzickému útoku na manželku obviněného, který by obviněný svým jednáním odvracel, nedošlo. Podmínky pro jednání v nutné obraně tak nebyly naplněny, což soudy ve svých rozhodnutích náležitě odůvodnily a Nejvyšší soud tento závěr akceptuje. Soudy obou stupňů k námitkám obviněného náležitě zkoumaly, zda bylo možné hodnotit jeho jednání jako jednání za podmínek nutné obrany, přičemž shledaly, že tyto okolnosti vylučující protiprávnost v daném případě nenastaly. Z podrobného a pečlivého odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně, na které Nejvyšší soud v podrobnostech odkazuje, také vyplývá, že hodnotil všechny okolnosti daného případu, včetně předchozího a následného jednání obou účastníků sporu, zdravotního stavu obviněného, atd. Pokud jde o podmínky nutné obrany, soudy správně shledaly, že obviněnému v okamžiku vyndání zbraň žádný útok nehrozil a ani žádný útok netrval. Jak obviněný sám uvedl, vytáhl zbraň na poškozeného ve chvíli, kdy k němu byl tento otočen zády a žádný útok tedy nehrozil. Ze skutkových zjištění soudů je naopak zřejmé, že obviněný zcela neadekvátně (namířil na poškozeného střelnou zbraň) reagoval na slovní konflikt s poškozeným, na jeho výčitky a nadávky, přičemž za takovou nepřipustnou a zcela zjevně nepřiměřenou reakci bylo nutné učinit obviněného trestně odpovědným.“ Uznesenie Najvyššieho súdu ČR zo dňa 16.10.2013 Sp. zn. 7 Tdo 840/2013

¹⁷⁵ Pozri §28, zákona č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník

nie len na primeranosť obrany voči útoku, najmä jeho spôsobu, miestu a času, ale aj na osobu obrancu a osobu útočníka, čo v TZ ČR absentuje. Druhým rozdielom je deficit v právnej úprave ČR, ktorý sa týka osobitného prípadu nutnej obrany, kedy sa osoba bránila neprimerane pre silné citové rozrušenie, ktoré bolo spôsobené útokom. Neprítomnosť tohto ustanovenia znamená trestnú zodpovednosť osoby, ktorej však súd môže znížiť trest vzhľadom na jej psychický stav. Posledným rozdielom pri nutnej obrane je absencia konania v omyle. Toto ustanovenie sa síce nenachádza pri nutnej obrane, ale je obsiahnuté v § 18 ods. 4¹⁷⁶ TZ ČR ako skutkový omyl.¹⁷⁷

3.1.3 Súhlas poškodeného v ČR

Trestný čin nespácha osoba, ktorá koná na základe súhlasu osoby, ktorej záujmy, o ktorých môže slobodne rozhodovať sú činom dotknuté a súhlas musel byť daný dobrovoľne, určito, vážne¹⁷⁸ a zrozumiteľne.¹⁷⁹ V slovenskej právnej úprave sa v ods. 1 hovorí o tom, že trestný čin, ktorý by ohrozil život alebo zdravie nemôže byť uskutočnený ani so súhlasom poškodeného, pričom táto podmienka v ods. 1 českej úpravy absentuje a nachádza sa až v ods. 3. Okrem tohto rozdielu sú oba prvé odseky rovnaké. Zásadný rozdiel sa nachádza v ods. 2, podľa ktorého môže byť v ČR udelený súhlas poškodeného nie len pred spáchaním trestného činu, ale aj počas tohto konania alebo aj po jeho skončení.¹⁸⁰

3.1.4 Dovoľené riziko a oprávnené použitie zbrane v ČR

Dovoľené riziko upravené v § 31 TZ ČR takmer rovnako aj na Slovensku s jednou odchýlkou, ktorou je vymedzenie dovoľeného rizika aj na oblasť výroby a výskumu. § 32 TZ ČR upravuje oprávnené použitie zbrane krátko a bez bližšej konkretizácie, len

¹⁷⁶ Pozri § 18 ods. 4, zákona č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník

¹⁷⁷ CSOKÁ, S.: *Porovnanie právnej úpravy okolností vylučujúcich protiprávnosť medzi ČR a SR* [online]. projustice.sk. Dostupné na internete: <https://www.projustice.sk/trestne-pravo/porovnanie-pravnej-upravy-okolnosti-vylucujucich-protipravnost-medzi-cr-a-sr> [cit. 2023-09-16]

¹⁷⁸ Z judikatúry: „Absentuje-li v korespondenci takový jednoznačný projev vůle poškozeného, pak patrně není dán důvod k dovození nepochybného závěru, že obviněný jednal za svolení poškozeného podle § 30 tr. zákoníku. Podle jeho odstavce druhého totiž platí, že vyjma toho, že svolení musí být dáno předem nebo současně s jednáním osoby páčající čin jinak trestný, musí být dáno dobrovolně, určitě, vážně a srozumitelně.“ Uznesenie Najvyššieho súdu ČR zo dňa 18.05.2017 sp. zn. 6 Tdo 556/2017

¹⁷⁹ KUCHTA, J.: K některým aktuálním a nadčasovým problémům okolností vylučujících protiprávnost v čs. trestním právu. In *Dny práva 2015*, Brno : Masarykova univerzita, 2016, s.166.

¹⁸⁰ CSOKÁ, S.: *Porovnanie právnej úpravy okolností vylučujúcich protiprávnosť medzi ČR a SR* [online]. projustice.sk. Dostupné na internete: <https://www.projustice.sk/trestne-pravo/porovnanie-pravnej-upravy-okolnosti-vylucujucich-protipravnost-medzi-cr-a-sr> [cit. 2023-09-16]

s odkázaním na iné predpisy a v porovnaní so slovenskou právnou úpravou je tu absencia použitia zbrane vo vlastnom obydli.¹⁸¹

3.2 Okolnosti vylučujúce protiprávnosť v Poľsku

Inštitút je v poľskom práve upravený v trestnom zákone nazývaný „Kodeks Karny“, v ktorého tretej kapitole je kodifikované vylúčenie trestnej zodpovednosti. V článku 25 sa nachádza „kontratyp obrony koniecznej“,¹⁸² v článku 26 „kontratyp stanu wyższej konieczności“ vrátane „kolizja obowiązków“¹⁸³ a v článku 27 „ryzyko nowatorskie“.¹⁸⁴ Táto kapitola poľského trestného zákona ďalej v článkoch 28 až 31 upravuje okolnosti vylučujúce trestnú zodpovednosť. Vek ako okolnosť vylučujúcu trestnú zodpovednosť v tejto kapitole nenájdeme, pretože je obsiahnutý v článku 10 prvej kapitoly.¹⁸⁵

3.2.1 Nutná obrana v Poľsku

Podobne ako aj na Slovensku a v Čechách sa osoba nedopustí trestného činu, ak odvracia priamy a nezákonný¹⁸⁶ útok na zákonom chránený záujem. O nutnú obranu teda nepôjde:

- ak žiadny útok nenastal
- ak ide o hypotetický útok¹⁸⁷
- ak nebezpečenstvo skončilo
- ak útok nie je nezákonný
- ak páchatel' nekoná, aby útok odrazil alebo ak nepozná jeho okolnosti

V prípade, ak dôjde k prekročeniu medze nutnej obrany, môže to mať za následok trestnú zodpovednosť brániacej sa osoby.¹⁸⁸ V takomto prípade môže súd rozhodnúť o uplatnení mimoriadnej zhovievavosti, teda k zmierneniu trestu a dokonca aj

¹⁸¹ CSOKÁ, S.: *Porovnanie právnej úpravy okolností vylučujúcich protiprávnosť medzi ČR a SR* [online]. projustice.sk. Dostupné na internete: <https://www.projustice.sk/trestne-pravo/porovnanie-pravnej-upravy-okolnosti-vylucujucich-protipravnost-medzi-cr-a-sr> [cit. 2023-09-17]

¹⁸² V preklade Nutná obrana

¹⁸³ V preklade Stav krajnej núdze a konflikt povinností

¹⁸⁴ V doslovnom preklade Riziko novosti, teda dovolené riziko

¹⁸⁵ *Kodeks karny* [online]. sip.lex.pl. Dostupné na internete: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/kodeks-karny-16798683> [cit. 2023-09-17]

¹⁸⁶ V TZ SR je trvajúci útok

¹⁸⁷ Útok, ktorý zatiaľ nedospel do priameho štádia

¹⁸⁸ NIEMIRA, B.: *Kontratyp obrony koniecznej w prawie karnym* [online]. jbiw.pl. Dostupné na internete: <https://jbiw.pl/blog/kontratyp-obrony-koniecznej-w-prawie-karnym/> [cit. 2023-09-17]

k upusteniu od jeho uloženia.¹⁸⁹ Podobne ako aj v § 25 ods. 3 z. č. 300/2005, bude aj v poľskej právnej úprave osoba, ktorá takto konala zo strachu nepotrestaná. Zásadný rozdiel medzi právnymi úpravami nutnej obrany sa nachádza v článku 25 § 2a, ktorý upravuje „obranu domácnosti“. V situácií, kedy je nutná obrana použitá pri vlámaní sa do bytu, domu či priestoru, ktorý je oplotený, môže dôjsť k prekročeniu hraníc nutnej obrany bez toho, aby osoba bola za to trestne zodpovedná.¹⁹⁰

3.2.2 Krajná núdza v Poľsku

Krajnou núdzou tak ako aj v slovenských podmienkach sa odvracia bezprostredné ohrozenie záujmu chráneného zákonom a rovnako tu dochádza k uplatneniu zásady proporcionality a zásady subsidiarity. Rozdielom je tu, podobne ako tomu je aj v prípade ČR, že o krajnú núdzu pôjde v prípade, ak má obetovaný záujem nižšiu hodnotu, ako ten zachránený. Zákon však upravuje aj možnosť, že páchatel', ktorý pri záchrane jedného chráneného záujmu obetuje iný, ktorého hodnota nie je zjavne vyššia ako zachránený záujem, nebude trestne zodpovedný. Pre neexistenciu konkrétnych špecifických kritérií je však náročné posúdiť, ktorý záujem má väčšiu hodnotu, najmä v situácií, v ktorej je potrebné konať urýchlene.¹⁹¹

3.2.3 Dovoľené riziko v Poľsku

Aj v Poľsku aj na Slovensku je pri dovoľenom riziku dôležitý súčasný stav poznania. Podľa „Kodeksu karneho“ sa trestného činu nepustí osoba, ktorá vykoná kognitívny, ekonomický, technický alebo medicínsky experiment, ak očakávaný prospech experimentu má značný význam a účelnosť ako aj spôsob vykonanie experimentu je opodstatnený vzhľadom na súčasný stav poznania. Kým podľa § 27 ods. 2 z. č. 300/2005 TZ o dovoľené riziko nepôjde, ak výsledok, ku ktorému čin smeruje, celkom zjavne nezodpovedá miere rizika alebo jeho vykonanie odporuje VZPP, VZ, zásadám ľudskosti alebo sa prieči dobrým mravom¹⁹², tak článok 27 § 2 „Kodeksu karneho“ upravuje len, že experiment nie je prípustný bez udelenia súhlasu účastníka, ktorý musí byť riadne informovaný nie len o prínosoch, ktoré sa od experimentu

¹⁸⁹ *Obrona konieczna i stan wyzszej konieczności* [online]. radca-orldwska.pl. Dostupné na internete: <https://radca-orldwska.pl/blog/obrona-konieczna-i-stan-wy%C5%BCszej-konieczno%C5%9Bci> [cit. 2023-09-17]

¹⁹⁰ NIEMIRA, B.: *Kontratyp obrony koniecznej w prawie karnym* [online]. jbiw.pl. Dostupné na internete: <https://jbiw.pl/blog/kontratyp-obrony-koniecznej-w-prawie-karnym/> [cit. 2023-09-24]

¹⁹¹ KLISZ, I.: *Stan wyzszej konieczności* [online]. adwokat-wroclaw.biz.pl. Dostupné na internete: <https://adwokat-wroclaw.biz.pl/stan-wyzszej-koniecznosci/> [cit. 2023-09-24]

¹⁹² Pozri § 27, zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov

očakávajú, ale aj o negatívnych vplyvoch vrátane pravdepodobnosti s akou sa môžu vyskytnúť. Účastník musí byť informovaný aj o možnosti odstúpenia od experimentu.¹⁹³

V mnohých prípadoch je právna úprava inštitútov okolností vylučujúcich protiprávnosť činu v SR podrobnejšia, ako je tomu v ČR a Poľsku. Zákonnodarca by sa však mohol inšpirovať niektorými ustanoveniami spomenutých štátov a do právneho poriadku SR zaviesť udelenie súhlasu poškodeného pri alebo po porušení práv poškodeného, ako je tomu v ČR, či nemožnosť potrestať osobu pre prekročenie medze nutnej obrany v prípade vlámania sa do nehnuteľnosti¹⁹⁴ v jej užívaní alebo vlastníctve.

¹⁹³ *Kodeks karny* [online]. sip.lex.pl. Dostupné na internete: <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/kodeks-karny-16798683> [cit. 2023-09-24]

¹⁹⁴ Byt, dom, oplotený pozemok

ZÁVER

Okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu sú okolnosti, ktoré stanovujú podmienky, za splnenia ktorých čin, ktorý sa svojimi znakmi podobá na trestný čin, nie je spoločensky nebezpečný a nie je ani trestným činom. Inštitút okolností vylučujúcich protiprávnosť činu sa na území Slovenskej republiky uplatňuje už pár storočí. V rámci právneho dualizmu v Československej republike upravoval okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu, ktoré sa v tom čase nazývali dôvody vylučujúce protiprávnosť Trestný zákonník o zločinoch a prečinoch. Týmito dôvodmi boli bezvedomie a duševná porucha, krajná núdza, neodolateľné riziko a oprávnená obrana. Právny dualizmus platil na území Československej republiky až do roku 1950, kedy došlo k prijatiu zákona č. 86/1950, čím došlo po 32 rokoch existencie k zjednoteniu trestného práva. Zákon upravoval nutnú obranu, krajnú núdzu a oprávnené použitie zbrane, nazývané okolnosti vylučujúce nebezpečnosť konania pre spoločnosť. Okrem týchto troch inštitútov prax využívala aj iné okolnosti, ktorými boli plnenie zákonnej povinnosti či rozkazu, výkon práva a povolania či privolenie poškodeného. Po uvoľnení spoločenských vzťahov v roku 1960 došlo k prijatiu zákona č. 140/1961 Zb., ktorý bol s novelami platný až do konca roka 2005. Inštitút, ako tomu už bolo zvykom, dostal opäť nový názov a bol označený ako okolnosti, ktoré vylučujú spoločenskú nebezpečnosť. Zákonodarca sem zaradil nutnú obranu, krajnú núdzu, oprávnené použitie zbrane, pričom OČTK v TK akceptovali aj iné okolnosti, ktorými boli výkon povolania, výkon práva a plnenie právnej povinnosti a súhlas poškodeného. Zákonom Národnej rady Slovenskej republiky č. 248/1994 došlo k doplneniu okolností vylučujúcich protiprávnosť. Okrem zmeny druhej vety nutnej obrany, boli do inštitútu zaradené výkon práva a povinnosti a súhlas poškodeného, ktoré sa v praxi používali, ich ustanovenia však v zákone neboli ako okolnosti vylučujúce protiprávnosť zavedené.

Prijatím zákona č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon sa spresnili a rozšírili podmienky uplatňovania okolností vylučujúcich protiprávnosť činu. Trestný zákon obsahuje sedem okolností vylučujúcich protiprávnosť a patrí sem krajná núdza, nutná obrana, oprávnené použitie zbrane, dovolené riziko, výkon práva a povinnosti, súhlas poškodeného a plnenie úlohy agenta. Konanie v krajnej núdzi považujeme za právo, na ktoré je oprávnený každý, kto odvracia nebezpečenstvo hroziace záujmu chráneného zákonom, pričom musí dôjsť k obetovaniu iného chráneného záujmu, ktorý je menej významný ako zachránený záujem. Nutná obrana je konanie, pri ktorom dochádza ku stretu záujmov, ktoré sú

chránené Trestným zákonom. Na jednej strane ide o útokom napadnutý záujem a na druhej strane o zdravie, majetok, či iný záujem. Oprávnené použitie zbrane upravuje jej použitie v súlade so zákonom, pričom sa za takéto použitie považuje aj jej použitie voči inému vo svojom obydli. Dovoľené riziko je jedným z najnovších okolností a upravuje riziko, ktorá sa týka spoločensky prospešných činností v oblasti vedy a výskumu. Podstata inštitútu výkonu práva a povinnosti spočíva v prikázaní, dovoľení a umožnení konania podľa právneho predpisu zapracovaného do právneho poriadku. Konanie, hoci formálne vykazuje znaky skutkovej podstaty trestného činu, nie je protiprávne a nemôže ani naplniť základné znaky trestného činu. Súhlas poškodeného súvisí s vydaním súhlasu poškodeného, ktorým vyjadruje dobrovoľne súhlas do svojich práv, s ktorými môže voľne nakladať. Poslednou z okolností je plnenie úlohy agenta, ktoré bolo upravené najmä pre protiprávnu činnosť. Vďaka tejto okolnosti je vylúčená protiprávnosť činov, ktoré agent spáchal pri odhaľovaní trestných činov.

Inštitút okolností vylučujúcich protiprávnosť nie je upravený len v právnom poriadku Slovenskej republiky, ale aj v iných štátoch, ktorými sú napríklad Česká republika a Poľsko. Český trestný zákon upravuje päť okolností, ktorými sú krajná núdza, nutná obrana, súhlas poškodeného, dovoľené riziko a oprávnené použitie zbrane. Poľský „Kodeks karny“ upravuje 3 okolnosti a to nutnú obranu, krajnú núdzu a dovoľené riziko. Podstata právnych úprav jednotlivých inštitútov všetkých troch štátov je rovnaká, avšak nachádzajú sa tu aj odchýlky. Napríklad pri súhlase poškodeného v Česku ho je možné udeliť aj počas konania či po jeho skončení a pri nutnej obrane v Poľsku je dovoľené prekročiť hranice nutnej obrany v prípade vlámania sa do domu či bytu.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

A) Knižné publikácie a monografie

BURDA, E.: *Nutná obrana a ďalšie okolnosti vylučujúce protiprávnosť činu*. Praha : C. H. Beck, 2012, 306 s. ISBN 978-80-7179-281-9

BURDA, E.-BELEŠ, A.-ĽORKO, A.-MIHÁLIK, S.: *Trestná zodpovednosť*. 1. vyd. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, Právnická fakulta, 2022. 228 s. ISBN 978-80-7160-638-3. Dostupné na internete: https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Pracoviska/Katedry/KTPKK/Publikacna_cinnost/VU_Trestna_zodpovednost_KTPKK.pdf

ČENTÉŠ, J. a kol.: *Trestný zákon - Veľký komentár*. Bratislava : Eurokódex, 2013, 880 s. ISBN 978-80-8155-020-1

FICO, R.: *Nutná obrana*. Nitra : M Rakovská, J. Adámek, 2001, 124 s. ISBN 80-968329-3-X

IVOR, J. a kol.: *Trestné právo hmotné všeobecná časť*. Bratislava : IURA EDITION, 2006, 607 s. ISBN 80-8078-099-4

IVOR, J.-ZÁHORA, J.: *Repetitórium trestného práva* 5. vyd. Bratislava : Walters Kluwer, 2021, 224 s. ISBN 978-80-571-0322-6

IVOR, I.-POLÁK, P.-ZÁHORA, J.: *Trestné právo procesné II. Priebeh trestného konania*. 2. vydanie. Bratislava : Wolters Kuwer SR s. r. o., 2021, 496 s. ISBN 978-80-571-0334-9

KLÁTIK, J. a kol.: *Trestné právo hmotné. Všeobecná časť* 2. vyd. Plzeň : Aleš Čeněk, 2020, 453 s. ISBN 978-80-7380-824-2

MADLIAK, J. a kol.: *Trestné právo hmotné I všeobecná časť*. Banská Bystrica : Belianum, 2015, 458 s. ISBN 978-80-5570-800-3

TURAY, L.: *Komentár Trestného zákona* [online]. aspi.sk. Dostupné na internete: https://www.aspi.sk/products/lawText/13/404/1/2#pa_27 [cit. 2023-09-05]

B) Odborné články a periodiká

BALÁŽIKOVÁ, A.: *Rekodifikácia nutnej obrany*. In *Justičná revue*. 2006, roč. 58, č. 1, s. 9-14 ISSN 1335-6461

BURDA, E.: *Dokazovanie subjektívnej stránky nutnej obrany*. In *Dny práva* 2015, Brno : Masarykova univerzita, 2016, s.22-35. Dostupné na internete:

https://www.academia.edu/95956210/Dny_pr%C3%A1va_2015_Days_of_Law_2015_%C4%8C%C3%A1st_X_Okolnosti_vyluC4%8Duj%C3%ADc%C3%AD_protipr%C3%A1vnost_juristick%C3%A9_kriminalistick%C3%A9_a_kriminologick%C3%A9_aspekty [cit. 2023-08-15]

BURDA, E.: Oprávnené použitie zbrane ako okolnosť vylučujúca protiprávnosť činu. In *Bulletin slovenskej advokácie*. 2007, roč XIII, č.9, s.18-29 ISSN 1335-1079

CSOKÁ, S.: *Genéza vývoja úpravy jednotlivých okolností vylučujúcich protiprávnosť* [online]. projustice.sk. Dostupné na internete : <https://www.projustice.sk/trestne-pravo/geneza-vyvoja-upravy-jednotlivych-okolnosti-vylucujucich-protipravnost> [cit. 2023-07-12]

CSOKÁ, S.: *Okolnosti vylučujúce trestnú zodpovednosť z pohľadu trestnoprávnej teórie* [online]. projustice.sk. Dostupné na internete: <https://www.projustice.sk/trestne-pravo/okolnosti-vylucujuce-trestnu-zodpovednost-z-pohladu-trestnopravnej-teorie> [cit. 2023-07-11]

CSOKÁ, S.: *Teoretické a aplikačné problémy súvisiace s aplikáciou nutnej obrany a krajnej núdze* [online]. projustice.sk. Dostupné na internete : <https://www.projustice.sk/trestne-pravo/teoreticke-a-aplikacne-problemy-suvisiace-s-aplikaciou-nutnej-obrany-a-krajnej-nudze> [cit. 2023-08-15]

CSOKÁ, S.: *Porovnanie právnej úpravy okolností vylučujúcich protiprávnosť medzi ČR a SR* [online]. projustice.sk. Dostupné na internete: <https://www.projustice.sk/trestne-pravo/porovnanie-pravnej-upravy-okolnosti-vylucujucich-protipravnost-medzi-cr-a-sr> [cit. 2023-09-16]

ELIAS, E.-KELLER, R.: Právne aspekty okolností vylučujúcich protiprávnosť trestného činu. In *Právny poriadok Slovenskej republiky po 25. rokoch – aktuálne výzvy, Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „1. Banskobystrické dni práva“ usporiadanej pri príležitosti 20. výročia založenia Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici*. Banská Bystrica : Belianum, 2015, s.131-147 ISBN 978-80-557-1073-0

ELIAS, E.-SKALOŠ, M.: Nutná obrana a krajná núdza ako okolnosti vylučujúce protiprávnosť trestného činu (právne aspekty). In *Dny práva 2015*, Brno : Masarykova univerzita, 2016, s.81-97. Dostupné na internete:

https://www.academia.edu/95956210/Dny_pr%C3%A1va_2015_Days_of_Law_2015_%C4%8C%C3%A1st_X_Okolnosti_vyluC4%8Duj%C3%ADc%C3%AD_protipr%C3%A1vnost_juristick%C3%A9_kriminalistick%C3%A9_a_kriminologick%C3%A9_aspekty

3%A1vnost_juristick%C3%A9_kriminalistick%C3%A9_a_kriminologick%C3%A9_aspekty [cit. 2023-07-19]

HRUŠKOVÁ, Z.: Vybrané problémy aplikácie inštitútu krajnej núdze podľa Trestného zákona [online]. Dostupné na internete : <https://www.najpravo.sk/clanky/vybrane-problemy-aplikacie-institutu-krajnej-nudze-podla-trestneho-zakona.html> [cit. 2023-07-20]

HRUŠKOVÁ, Z.: Aplikčné problémy oprávneného použitia zbrane podľa § 26 ods. 2 Trestného zákona [online]. Dostupné na internete : <https://www.najpravo.sk/clanky/aplikacne-problemy-opravneneho-pouzitia-zbrane-podla-26-ods-2-trestneho-zakona.html> [cit. 2023-08-28]

HRUŠKOVÁ, Z.: *Prípustnosť inštitútu agenta provokátora v Trestnom poriadku Slovenskej republiky* [online]. najpravo.sk. Dostupné na internete: <https://www.najpravo.sk/clanky/pripustnost-institutu-agenta-provokatera-v-trestnom-poriadku-slovenskej-republiky.html> [cit. 2023-09-12]

JAKUŠOVÁ, V.: Diskutabilné ustanovenie § 26 Trestného zákona: oprávnené použitie zbrane. In *PRO LEGAL, ZBORNÍK z vedeckej konferencie konanej dňa 25.3.2019 na Právnickej fakulte Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici*, Banská Bystrica : Belianum, 2019, s. 40-49. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/338831044_Diskutabilne_ustanovenie_26_Trestneho_zakona_Opravnene_pouzitie_zbrane_Arguable_provision_of_26_of_the_Criminal_code_Authorised_use_of_weapon [cit. 2023-09-01]

KLISZ, I.: *Stan wyzszej koniecznosci* [online]. adwokat-wroclaw.biz.pl. Dostupné na internete: <https://adwokat-wroclaw.biz.pl/stan-wyzszej-koniecznosci/> [cit. 2023-09-24]

KORČEK, F.: *Súhlas poškodeného ako okolnosť vylučujúca protiprávnosť* [online]. najpravo.sk. Dostupné na internete: <https://premium.najpravo.sk/suhlas-poskodeneho-ako-okolnost-vylucujuca-protipravnost/> [cit. 2023-09-08]

KUBIČKA, R.: *Nepříčetnost* (2022). In *Zo súdnej praxe 2/2022* [online]. Dostupné na internete: <https://www.legalis.sk/sk/casopis/zo-sudnej-praxe/nepricetnost.m-2804.html> [cit. 2023-07-12]

KUCHTA, J.: K některým aktuálním a nadčasovým problémům okolností vylučujících protiprávnost v čs. trestním právu. In *Dny práva 2015*, Brno : Masarykova univerzita, 2016, s.157-176. Dostupné na internete: https://www.academia.edu/95956210/Dny_pr%C3%A1va_2015_Days_of_Law_2015_%C4%8C%C3%A1st_X_Okolnosti_vylu%C4%8Duj%C3%ADc%C3%AD_protipr%C

3%A1vnost_juristick%C3%A9_kriminalistick%C3%A9_a_kriminologick%C3%A9_aspekty [cit. 2023-09-16]

MASNÁ, K.: *Okolnosti vylučujúcej protiprávnosti* [online]. epravo.cz. Dostupné na internete: <https://www.epravo.cz/top/clanky/okolnosti-vylucujici-protipravnost-110612.html> [cit. 2023-09-12]

NIEMIRA, B.: *Kontratyp obrony koniecznej w prawie karnym* [online]. jbiw.pl. Dostupné na internete: <https://jbiw.pl/blog/kontratyp-obrony-koniecznej-w-prawie-karnym/> [cit. 2023-09-17]

ONÁČILLA, J.: *Okolnosti vylučujúce protiprávnosť* (2022). In *Právne noviny* [online]. Dostupné na internete : <https://www.pravenoviny.sk/okolnosti-vylucujuce-protipravnost> [cit. 2023-07-19]

PRIKRYL, O.: K návrhu nového trestného zákona o nutnej obrane. In *Justičná revue*. 2005, roč. 57, č. 2, s.155-158 ISSN 1335-6461

PUCHALLA, M.-FICO, M.: *Vzájomná súvislosť nutnej obrany a oprávneného použitia zbrane ako okolností vylučujúcich protiprávnosť po rekodifikácii trestného práva* [online]. puchalla.sk. Dostupné na internete: <https://www.puchalla.sk/publikacie/vzajomna-suvislot-nutnej-obrany.pdf> [cit. 2023-09-01]

SKALOŠ, M.: *Okolnosti vylučujúce protiprávnosť trestného činu v historicko-právnom kontexte*. In *Právny poriadok Slovenskej republiky po 25. rokoch – aktuálne výzvy, Zborník príspevkov z medzinárodnej konferencie „1. Banskobystrické dni práva“ usporiadanej pri príležitosti 20. výročia založenia Právnickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici..* Banská Bystrica : Belianum, 2015, s. 487-501 ISBN 978-80-557-1073-0

TÓTHOVÁ, M.: *Inštitút agenta a jeho využitie na účely dokazovania korupcie*. In *Právny obzor* [online] 2011, roč. 94, č. 4. Dostupné na internete: <https://www.legalis.sk/sk/casopis/pravny-obzor/institut-agenta-a-jeho-vyuzitie-na-ucely-dokazovania-korupcie.m-883.html> [cit. 2023-09-11]

GAŇA, S.: *Oprávnené použitie zbrane ako okolnosť vylučujúca protiprávnosť činu v trestnom zákone*. In *Justičná revue*. 2009, roč. 61, č. 8-9, s. 958-973 ISSN 1335-6461

C) Právne predpisy

Kodeks Karny

Zákon č. 300/2005 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov

Zákon č. 86/1950 Zb. Trestný zákon

Zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky

Zákon č. 46/1993 Z. z. Zákon Národnej rady SR o Slovenskej informačnej službe v znení neskorších predpisov

Zákon č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore v znení neskorších predpisov

Zákon č. 248/1994 Z.z. Zákon Národnej rady Slovenskej republiky o zmene a doplnení trestného zákona a zákona o priestupkoch

Zákon č. 233/1995 Z.z. Exekučný poriadok

Zákon č. 4/2001 Z. z. o Zbore väzenskej a justičnej stráže v znení neskorších predpisov

Zákon č. 321/2002 Z. z. o ozbrojených silách Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov

Zákon č. 333/2002 Z.z. Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí SR

Zákon č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok v znení neskorších predpisov

Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník

Zákon č. 274/2009 Z. z. o poľovníctve v znení neskorších predpisov

D) Judikatúra

Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 20. júla sp. zn. 6Tdo/63/2019
Dostupné na internete: <https://www.nsud.sk/rozhodnutia/6tdo632019/>

Rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 22. februára sp. zn. 6Tdo/6/2017
Dostupné na internete: <https://www.nsud.sk/data/att/107/49336.b7db8b.pdf>

Uznesenie Najvyššieho súdu SR č. 4Tdo/11/2016 Dostupné na internete:
<https://www.nsud.sk/rozhodnutia/4tdo112016/>

Uznesenie Najvyššieho súdu ČR zo dňa 14.08.2019 sp. zn. 5 Tdo 975/2019 Dostupné na internete: <https://www.judikaty.info/document/nscr/151078/>

Uznesenie Najvyššieho súdu ČR zo dňa 16.10.2013 Sp. zn. 7 Tdo 840/2013 Dostupné na internete: <https://www.judikaty.info/document/nscr/4961/>

Uznesenie Najvyššieho súdu ČR zo dňa 18.05.2017 sp. zn. 6 Tdo 556/2017 Dostupné na internete: <https://www.judikaty.info/document/nscr/132382/>

E) Internetové zdroje

Agent [online]. najpravo.sk. Dostupné na internete: <https://www.najpravo.sk/slovník/a/agent.html> [cit. 2023-09-11]

Bezpečnostná stratégia Slovenskej Republiky [online]. mosr.sk. Dostupné na internete: https://www.mosr.sk/data/files/4263_210128-bezpecnostna-strategia-sr-2021.pdf [cit. 2023-07-10]

Obrona konieczna i stan wyzszej konieczności [online]. radca-orlowska.pl. Dostupné na internete: <https://radca-orlowska.pl/blog/obrona-konieczna-i-stan-wy%C5%BCszej-konieczno%C5%9Bci> [cit. 2023-09-17]

Okolnosti vylučující protiprávnost [online]. reznicek.com. Dostupné na internete: <http://www.reznicek.com/cs/aktualne-2/46-okolnosti-vylucujici-protipravnost> [cit. 2023-09-16]

Podmienky použitia strelnej zbrane príslušníkmi policajného zboru a právna úprava nutnej obrany [online]. ulclegal.com. Dostupné na internete: <https://www.ulclegal.com/buletin/podmienky-pouzitia-strelnej-zbrane-prislusnikmi-policajneho-zboru-a-pravna-uprava-nutnej-obrany/> [cit. 2023-09-01]

Trestný čin, priestupok, zločin: aký je medzi nimi rozdiel? [online]. paneuroni.com. Dostupné na internete : <https://www.paneurouni.com/blog/trestny-cin-priestupok-zlocin-aky-je-medzi-nimi-rozdiel/> [cit. 2023-07-10]